

XIX.

BOT- ÉS ÜTÉS-SZILÁRDSÁG.

Míg a kutyák pánczélt nem viselnek, addig nem lehet őket botszilárddá tenni, mivel már *egy* jól irányzott ütés elegendő őket harczképtelenné tenni. Törött végtagokkal a kutya már nem lehet hasznos vezetőjének. A rendőrkutya-vizsgákon természetesen csak oly módon mutatják be a botszilárdságot, hogy a használt bot és az ütések súlya tekintettel legyen a kutya csontjaira! Bot- és ütés-szilárddá tehát egy kutyát valóságban tenni nem lehet, mivel teste nem bot- és ütés-szilárd. Egészen más az, hogy a kutyának, mint a lövésnél oktatás közben, az ütés veszélytelenségét is elébe ámitsuk, hogy a valóságban vaktában nekimenjen de — fájdalom — ázzal sokszor vesztébe szaladjon.

Magától érthetőleg az ember annyira megy, hogy ezt mondja: «Bizony, így a kutya csak kötelességet teljesítette.» Ezzel aztán megelégedhetünk. De hát használt-e azzal vezetőjének, ha őt — egy ember ellen ugorva, — mielőtt azt szilárdan tarthatta volna, egy doronggal földre sújtották? Most itt áll a vezető a kutya segélye nélkül! Nem lenne-e sokkal czélszerűbb a kutyát úgy beoktatni, hogy az a botjával hadonászó elől kitérjen és csak körüljárja? Nem teljesen elegendő-e, ha a kutya az elfogandót megállásra kényszeríti? Nem teljesíti-e azzal tökéletesen feladatát, ha a közbiztonsági közegnek alkalmat ad, hogy a meg-

állítottat utólérje? És nem fogja-e a bot-bokros kutya — ha vezetőjét a megállított bottal támadja meg — az ellenfélnek ez által keletkezett fedetlenségét azonnal felhasználni és megragadni, tehát gazdájának ugyanazon szolgálatot tenni, mint az ú. n. botszilárd kutya? Azzal tisztában kell lennünk, hogy a kutya hevességét az ú. n. botszilárdság annyira fokozza, hogy egy olyan állat több kárt okozhat, mint a mennyi hasznot hoz hevessége által.

Ha előbb azt mondtuk, az ütés veszélytelenségét a kutyának elébe kell ámitani, hogy minden ütő ellen vaktában nekimenjen, ezt nem olyképen értettük, hogy a kutyának épen nem szabad fájdalmat okozni. Egy bizonyos mértékig természetesen lehet az ütések súlyát az oktatás folyamán fokozni. Ez által azonban az állatból vadat nevelünk, a mely az átlagos vezető kezében több rosszat okoz, mint hasznot és a mely egy megragadott elbocsátására csak nagyon nehezen vehető rá. Az által tehát a rendőrkutya alkalmazásának csak szolgálatot teszünk, hogy a kutyákat úgy idomítjuk, hogy a nem mozgó emberekkel szemben bot-bokrosak maradjanak, különösen akkor, ha ilyen embereket a vezető jelenléte nélkül állítanak meg. Ezen esetben az állatot mint a XVII. A), a XX. A) és B) szakaszban bemutatottak — hagyjuk olyan tapasztalatokat csinálni, melyek a megállított botja előtt tiszteletet parancsolnak neki.

Jegyezzük meg e helyen, hogy némely kutyában annyira benne van a vadállat, hogy még a legerősebb ütések is, melynek a csontok ellenállanak, még csak fokozzák a támadókedvet, a helyett, hogy — mint az szándékunkban volt — gyengítenék. Hogy az ilyen állatokat az ember nemharapására beoktassuk, magának az oktatónak befolyása szükséges és pedig meg lehetős kíméletlen alakban, megfelelő erős ütésekkel.

XX.

MUNKA A NYOMON.

A) A keresés.

I. Általános rész.

Kellő méltósággal és komolysággal emeli lábát és odahelyezi illatos látogatójegyét ahhoz, a melyet a másik visszahagyott. És így tovább a legközelebbihez szimatolva, ugyanazon komolysággal ismétli, ugyanazon méltósággal a mindig egyforma üzemet. Ott hátul a ház sarkánál úgy látszik egy egészen különös illat csapja meg az orrát; szagol és szagol és nem tud menekülni. Az egész talajt köröskörül átszaglászsza. Hirtelen különösen érdekesnek látszik a talaj egy foltocskája; a kutya ráhelyezi nyelvét és azután hallhatóan összecsatogtatja állkapcsait, mintha valamit izlelni akarna. Most tudjuk, ki volt azon helyen; egy szuka örökítette meg ottjártát és a kutya most szag és íz után vizsgálja meg, hogy vajon a szerelem idejében van-e? És most már jön a további bizonyíték is; a mit nemtársai látogató jegyeinél nem tesz, az most bekövetkezik: lábával a földbe kapar, a hol annak szaga visszaillatozik és saját jegyét pontosan ráillesztve odateszi. Ez a kutyanyelven azt jelenti: «Most tudja a szuka, mihelyt megint azon helyre jön, itt volt a mindenek között legdicőbb!»

Így mutatkozik az örökké egyforma kép a szemlélőnek, a ki a kutyák életét és üzemeit egy város utczaiban megfigyeli. A finom szaglási érzék, mely a kutyát vadászaton és a rendőri szolgálatban oly kitűnő teljesítményekre képesíti, mindenütt, a hol sok van az ő neméből, átokká lesz reá nézve; állandóan ébren tartja benne az orr a nemi ingereket, az által különösen előidézte, hogy az ember az életben hagyott szukák csekély száma által, a kutya nemi ösztöneinek

II. ábra.

szabályos kielégítését lehetetlenné teszi. Mennyire másként viselkedik a kutya a szabadban, hol más szagok más képzeleteket keltenek benne. Egészen más legény ő itt! Itt egy varjú után ugrik, ott kíváncsian szijja magába egy kecske idegen illatát és örült hajszára bírja őt a rét.

Egy fütty oldalra hívja a kutyát; ott hátul az erdőszélén ül tapsifüles pajtás. Már kezdettől fogva nem szabad a kutyára nézve a vad szimatjának érdekessé lenni. Nyílegyenesen odamegyek a pórázon levő kutyával, a hol a nyúl ült. Mihelyt a kutya csak ké-

szül a szag iránt érdeklődni, egy éles «fúj» figyelmezteti, hogy a vágy kinerzéssel van összekötve. A kutya vadászkedvét macskák, mindenféle ragadozó után nem szabad feléleszteni, hanem mindig el kell nyomni. A mi céljainkra csak az emberi nyomok iránt való szenvedélyét kell felkelteni és ébren tartani.

Már a kifürkészésnél és az elveszett fűrészésénél kihasználtuk a kutya orrát a mi céljainkra. A felkeresésnél azonban nem hagytuk a nyomon dolgozni. A kutyanak a feltételeket úgy állítottuk oda, hogy az orron kívül a szemeket is használhatta. Mihelyt a «revir» felhangzik, nem veszi orrát a földre, először újjal is — a szem lép cselekvésbe: megvizsgálja a terepet. Ha a kutya egy embert pillant meg, ezt azonnal megállítja és megugatja; ha senkit se lehet látni, akkor a kutya előtt fekvő rejtekhelyeket fűrészli át. Minden embert, a kit a kutya előtalál, meg kell neki ezen tövénységénél ugatni. Most egy nyomra helyezve ezt ki kell dolgozni és csak az ennek szagához tartozó személyt keresni és azt megugatás által felismerhelővé lenni. A nyomszimatnak a személyével való egybehangzását megállapítani, csak az orral lehetséges és azért a kutya úgy kell beoktatnunk, hogy csak a nyomon tantiljon dolgozni, hogy ennél egyedül az orrot használja és semmi más érzéket. Semmi másnak szabad öt arra csábítani, hogy hallgatózva körülménykedjék, semmi a nyom mentén fekvő rejtekhelyek arra bírni, hogy ott a keresendő után fűrészessen.

A ki nincs egészen tisztában azzal, hogy a kutyanak a nyommunkánál semmi mást nem szabad megjelölésére bocsátani, mint az orr által az agyhoz közvetített érzéki benyomásokat az sohasem fogja belőle kihozni, hogy mit képes ő számunkra a keresésnél cselekedni.

A nyommunkánál még egy további fontos körül-

mény jön hozzá. Míg a kifürkészésnél a kutya úgy oktattuk, hogy lég-szimat segítségével találjon, a nyommunkánál kezdettől fogva azon szempont vezessen, hogy csak talajszimat által szabad találnia. A kutyanak húsába és vérébe kell hatoljon, hogy a «szun» hangjel csupán a lehetőségét adja annak, hogy a nyom segítségével * és talaj-szimat által találjon. Ezen követelményt t. i. a valóság állítja; bokrok, házak, rejtekhelyek mentén, emberek és más nyomok mellett kell a kutyanak kizárólag egy nyom sajátos szagát követni azt kidolgozni és csak azt az embert megugatni, a kinek szaga egyezik a nyom szagával. És ezt az előtte teljesen ismeretlent a kutya csak orrával ismerheti fel!

Ezen körülmények figyelembevételével mellett kell az oktatónak a kutyaival szemben a feltételeket felállítani. Először is a terep kiválasztására kell figyelmet fordítani. Emlékszünk, hogy a kifürkészés begyakorlásánál egy meghatározott, sőt meglehetősen szűken határolt helyet választottunk ki, hogy a kutya ne csábítsuk arra, hogy nyomokat vegyen fel. A keresésnél épen az ellenkező gondolatnak kell bennünket uralni. Ezen gyakorlatnál a kutyanak egy meghatározott nyom szagán csak talaj-szimattal kell dolgoznia. Továbbá — hogy ezt még egyszer hangsúlyozva kiemeljem — semmi érzéket ne használjon, mint az orrot és az orr által közvetített érzéki benyomásokat tanulja használni. Ha e mellett egy meghatározott helyen gyakorolnánk, akkor azonnal hatna a szem és ezen érzék által a kutya emlékezete, mely őt arra

* Kerülöm azon kifejezést a nyom-«on», mert a kutya p. o.: oldalszélénél nem mindig közvetlenül a nyom-«on» dolgozhat; ugyanazon okból arról is beszéltek, hogy a kutya «a nyom szagán» dolgozik.

Szerző.

csábítaná, hogy a nyomról letérjen, hogy a keresendőt ott akarja megtalálni, a hol az tegnap vagy a mi nap volt elrejtve. Első követelmény tehát, a terepet mindig változtatni vagy pedig egy oly nagy terepszakaszon gyakorolni, hogy az emlékezés egy meghatározott rejtekre lehetetlen legyen.

A kifürkészés — a mint láttuk — magával hozza, hogy a kutya minden rejtekhelyre figyelmet fordít. A keresésnél is hajlandó lesz kezdetben, hogy minden cserjébe, minden bokorba betekintsen. Ennek legjobban a magas erdőben való gyakorlás által dolgozhatunk ellene, hol a fatörzsek egyforma képe semmi szembeötlő rejtekhelyet nem nyújt, hol azonban mégis a legjobb alkalma van a keresendőnek fatörzsek mögé rejtőzni. Mint további előny megkönnyíti a kutyának az erdőben való gyakorlás a nyom felvételét és megtartását, mivel a talajviszonyok a szimatra nézve előnyösek. Legyünk nyugodtak arra nézve, mintha az erdőben a vadnyomok felvételére irányuló hajlam felkeltetnék. Az első naptól fogva az oktatás módja által annyira kifejlesztetik, az embernyomok iránt való szenvedély, hogy a kutyának nemsokára az embernyom iránt lesz nagyobb érdeklődése és a vadnyomokkal többé nem is törődik. Azon kutyák, melyeknél az a nyommunkára nézve nem áll, teljesen hasznavehetetlenek. Annak szüksége, hogy a kutya megtanuljon csupán orrában bízni, kényszerít bennünket — míg ezt el nem értük — hogy magános vidékeket keressünk föl, mivel ott lehető kevés csábítja a kutyát hallgatózni és a hang irányába tekintgetni.

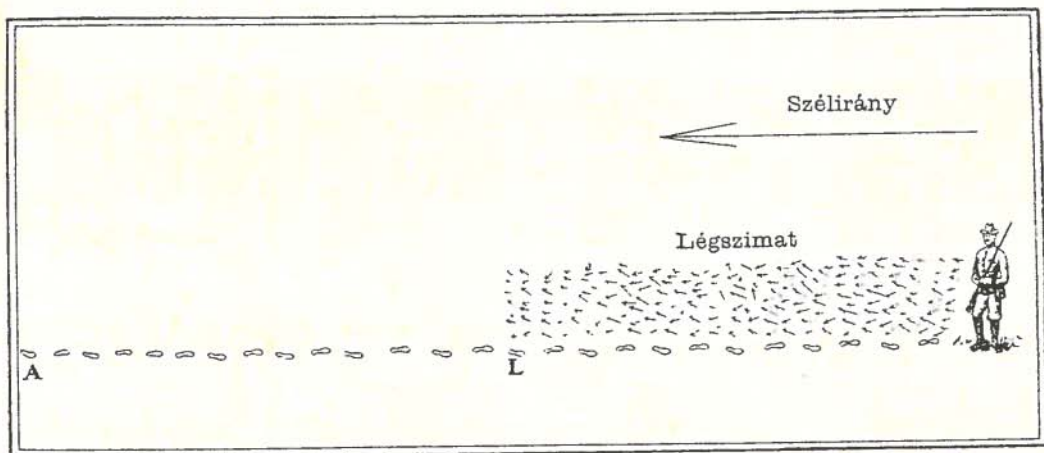
Először is lehetőleg mindent ki kell kapcsolni, a mi a kutyát arra csábítaná, hogy más érzékeket használjon, mint az orrot. Hiba lenne p. o.: a kutyát lefektetni, elbújni és most a keresést a kutya hívása

által eszközöltetni. Ez által a kutyát arra csábítjuk, hogy először is a hangirányt, melyet jobban tud meghatározni, mint az ember, kövesse és fűrészszén és csak, ha talán ily módon nem talál semmit, vesse az orrot a nyomra. A nyommunkának *mindig* az orr használatával kell kezdődni és pedig — a mire különös tekintettel kell lenni — a talaj-szimat felvételével. Azon különbséget, melyet talaj-szimat és lég-szimat az orr használatára nézve előidéznek érdemes, épen úgy, mint a szélnek a nyommunkánál való jelentőségét képletesen bemutatni.

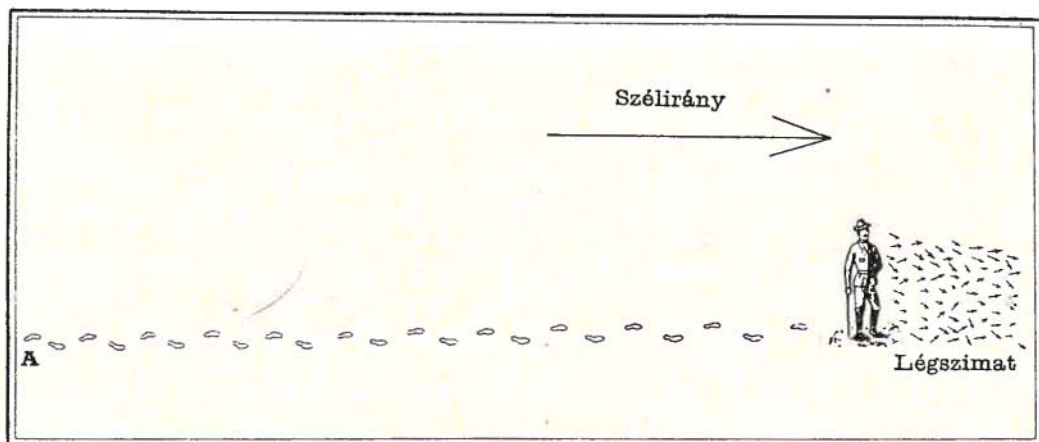
A 12. ábrából kivehető mily hatást gyakorol az *ellenszél* a kutya viselkedésére és orra használatára. A-nál a kutya a nyomra helyeztetik és — miután más nem áll rendelkezésre — mint a talajban visszahagyott lábnyomok szimatja, orrát leveszi. Midőn *L*-nél megérkezik orra fölemelkedik; az ellenszél a keresendő testétől kiinduló szimatot a nyom *felett* a *levegőbe* hajtotta. Éles szélnél ez meglehetősen nagy távolságokra megtörténhetik. Egészen értelemellenes lenne már most az oktató azon törekvése, hogy a kutya orrát a földre kényszerítse; mert az állat mindig az ő álláspontjából *azon pillanatban talált, midőn lelszimatot kap a keresettől a levegőben*. Ezen légszimatot, mely a kutyának a test jelenlétét elárulja, fogja most magas orral követni és néhány pillanat mulva megtalálni a keresettet. Még akkor is, ha utóbbi ül vagy fekszik, a kutya még mindig megkapná a lég-szimatot, mely orrát — ellentétben a gyengébb talaj-szimat-hoz — *magasba tereli*. Egészen más lesz a kutyára nézve az «orrkép», ha a nyomot vagy a nyom végét *széllel* (nyakszél) hagyjuk jelezni. Mint a 13. ábra mutatja, most a szél az egész test-szimatot a *keresendő mögé* hajtja, úgy hogy az állat magát az embert csak akkor szimatolja, akkor találja meg és akkor látja szemmel,

12. ábra.

13. ábra.

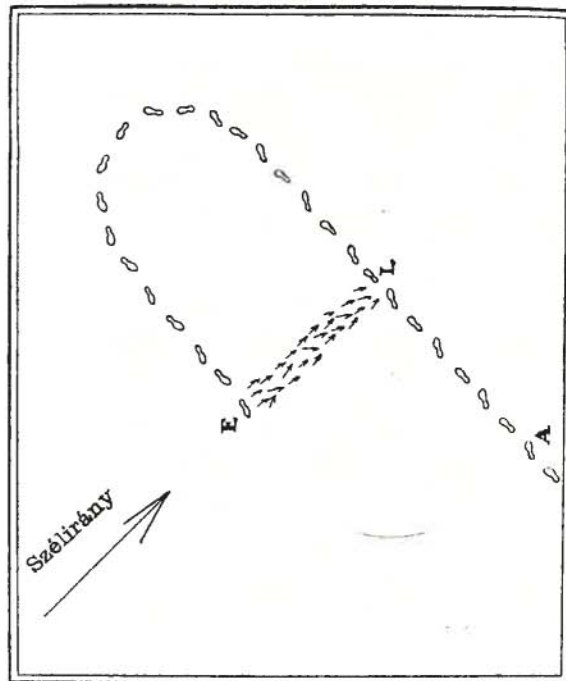

ha közvetlen előtte áll. Ez által a kutya meg van fosztva azon képzelettől, hogy a szem- vagy a lég-szimat által találhasson, úgy csak a talaj-szimatban bízik.

Ezen különbségek a tanfolyamra nézve a legnagyobb jelentőséggel bírnak. Először tudatába jön az oktatónak, hogy kutyától nem követelhet talaj-szimatot, tehát az orrát mélyre venni, míhelyt valamely lég-szimat van — ez által hibák a kutya kezelésében elkerültetnek. Másodsor arra hív fel bennünket az orrkép, hogy a tanuló kutyának a *nyomot vagy a nyom kezdetét mindig a széllel* jeleztesse. Mihelyt t. i. neki azon képzelete van, hogy szélben talál, minden pillanatban arra lesz csábítva, hogy a szélben szimatoljon, mivel reá nézve a megtalálásnak ezen módja kényelmesebb. A további kellemetlen következmények, hogy míhelyt az orr magasra megy, igen könnyen működnek más érzékek közre, a mi oly körülmény, mely a kutyát a nyomról sokszor eltereli.

Ha az oktatás további folyamán arra térünk át, hogy a nyomokat ívben vagy szögben jeleztessük, akkor — mint a nyommunkánál egyáltalában — a szélirányt figyelembe kell venni és annak a kutyára való hatását számításba venni. Ha p. o.: egy hajlított nyomot — mint a 14. ábrán látható — kell kidolgozni, akkor az A-nál a nyomra helyezett kutya, ha a távolság E-től L-ig nem elég nagy, már L-nél test-szimatot kap az E-nél levő keresendőről, ezt tehát midőn L-hez ért már megtalálta és ettől a pillanattól fogva — a nélkül, hogy a nyom ívhajlását kidolgozná — közvetlen az E-nél elrejtőzöthöz siet. A kutyától tehát azt követelni, hogy a nyom ívhajlását tovább kidolgozza, daczára hogy a személyt már szimatolja, épen olyan ok nélkül való, mintha egy embertől követelnénk, hogy egy személynek valamiképp látható nyoma után siessen, daczára annak, hogy ezt a személyt már látja és őt

egy rövidített úton utólérheti. A nyommunkára nézve továbbá figyelembe jön, hogy a kutyától épen azon *képzeletet akarjuk elvenni*, hogy a szélben találjon, hogy ez által elérjük, hogy az orr kizárólagosan a

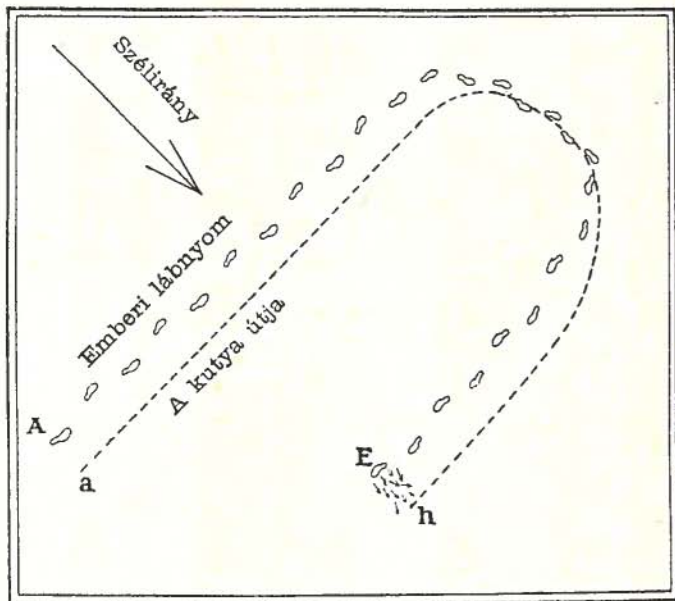
14. ábra.

talaj-szimat számára használtassék. A nyom-hurkát tehát az ellenkező oldalra kellett volna tenni.

A kutya orrának megfigyelése mutatja, hogyan kell viselkedésének változni, míhelyt a szél oldalról jön. Mindkét orrczimpa oldalt van nyitva. Ha a kutya *oldalszélnél* mindkettőt akarná használni, akkor függő-

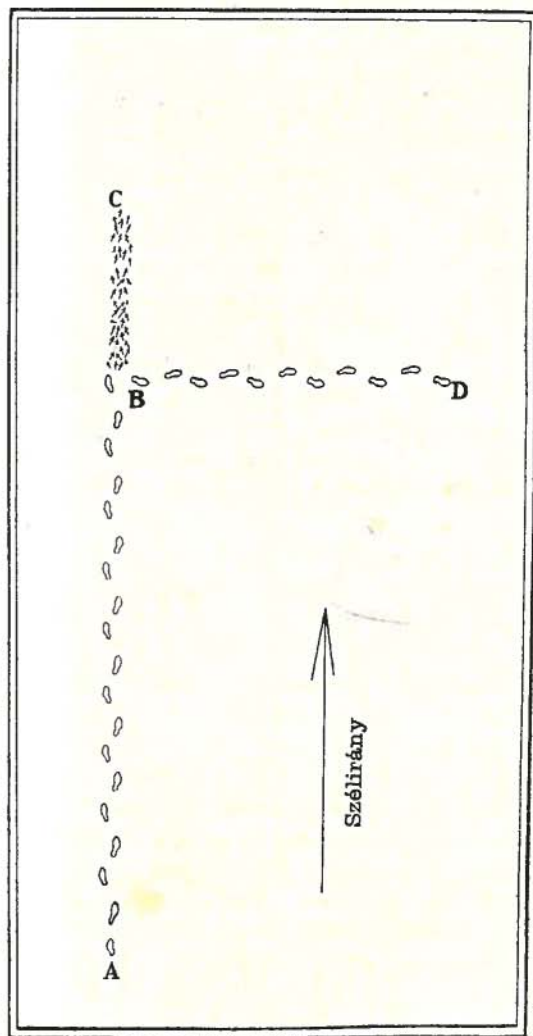
legesen a nyomra kellene állania, azt tehát ezen állásban nehezen követhetné. Azért oldalszélnél csak egyik orrcimpáját használhatja és nem a nyomon, hanem attól *oldalvást* halad és pedig a szél alatt. Hogy a 14. ábra megbeszélésénél azt mondtuk, a nyom hurkát az

15. ábra.

ellenkező irányba kellett volna fektetni, t. i.: hogy a kutya talaj-szimat által találjon, helyreigazítást igényel. A 15. ábra mutatja a huroknak előbb követelt fekvését.

A—E képezi az embertyomot, a—h a kutyanak a keresésnél megtett útját. Az állat az oldalszél miatt előbb csak alul követi a nyomot, azután egy rövid

16. ábra.

ideig a nyom-on megy, hogy az elhajlás után megint alatta dolgozzék. Ennek következtében az *E*-nél elrejtöttöt nem *oil*, hanem *h*-nál találja, mivel a nyom *alatt* dolgozva, *h*-nál kap lég-szimatot az *E*-nél levőről. Hogy tehát ezen esetben a kutyát talaj-szimat által hagyjuk találni, a nyom végét *E*-től *h*-n keresztül, tehát a széllel kellett volna meghosszabbítani!

A nyomnak úgynevezett túlhajtása annyiban érdemel említést, a mennyiben az — különösen erőszagú nyomoknál — nem is tekintendő hibának. A 16. ábra magyarázza ezt meg. A kutya *A*-tól kezdődőleg ledolgozza a nyomot és *B*-nél a nyomon túlhajt, mivel a szél annak szagát még egy darabig *B*-n túlhajtja. *C*-nél megszűnik a szimat és most a kutya horgot vet. E mellett igen könnyen előfordulhat, hogy a horgot nem *D* irányába, hanem *azon* oldalra veti, a hova a nyom nem megy, úgy hogy hosszabb keresés válik szükségessé, míg a nyom szagát ismét megtalálja. Mindebből az következik, mennyire fontos a szél hatásairól a nyomunkára világos képet alkotni. Egyenetlenségek a terepben sokszor befolyásolják a szélirányt. Hegyoldalokban, völgyekben, medencékben, erdők mögött, utakon s i. t.: sokszor egészen más légáramlat van, mint a hogy a szél fúj. Sokszor forgó mozgása keletkezik a levegőnek. Ezen körülmények természetesen befolyásolják a kutya orrmunkáját és őt néha *látszólag* letérni engedik a nyom szagáról. De nemsokára éleslátást fog elsajátítani az oktató arra nézve, hogy vajjon a kutyának a nyom szaga orrában van-e, vagy nem. Nemsokára tapasztalni fogja, hogy a kutya orrát magasra veszi, hogy nézzen és hallgatózzon, vagy hogy az orr magasravétele annak a jele, hogy az állat a keresendőről lég-szimatot kapott-e.

Szélcsendnél figyelemmel kell lenni arra, hogy a

test szimatja még egy jó ideig a levegőben tartja magát. Azért a nyom felvételével még 20-30 perczig várni kell, hogy a kutya kényszerítve legyen, talaj-szimatot venni. Kis rajzok által — mint az itt bemutatottak — a legegyszerűbb módon képletezhetjük magunknak, hogy mily módon kell a kutya viselkedésének a különféle nyomelhajlásoknál és változó széliránynál változni. A kutyának a keresésnél felkeltett szenvedélyei magukkal hozzák, hogy kezdetben nagy heveséggel dolgozik. A tartós pórázmunka által hozzászokik idővel a kutya, hogy ezen gyakorlatot a szükséges nyugodtsággal vigye keresztül. Az első időben legjobb a kutya igyekezetét nem korlátozni; csak ha a keresés szenvedélye szokássá vált, hatunk úgy a kutyára, mint a VI. szakaszban leírtuk.

2. A keresés lélektanához.

A «Kosmos» című időszaki lap egy cikkében azon lelki okokat követtem, melyek a kutyát emberi nyomok felvételére bírják és kiemelttem, hogy a kutyának az oktatás által adjuk tapasztalatára, hogy valakit megközelítsen, a ki őt bosszantja, épen úgy, mint ez a kifürkészésnél történik. Ezzel tényleg azt mondtuk, hogy az állatnak emellett nincs is azon tudata, hogy az embernek szolgálatot teljesítsen, sőt hogy — a mint látni fogjuk — az állatnak a mi akaratum, hogy őt egy nyom követésére bírjuk, nem is jön tudatába. Miután ez az uralkodó nézetekbe nem illik, azt írták nekem azon cikkekre, hogy nagy kerülőút az, ha a kutyát csak bosszantás által lehet annyira vinni, hogy egy nyomot felkutasson. Abban körülbelül azon nézet rejlett, hogy egy «jó» kutya «magától» vagy «ura iránt való szeretetből» végzi azon munkát. Igen, megengedem, hogy kerülő utat csináltam és pedig a fennálló előítéletek

körül, egy kerülő utat, mely annak következtében rövidített úton vezet célhoz.

A míg a kutya önzetlen szeretetéről és hűségéről képzelet él bennünk, addig persze nehéz azon tényeket világosan felismerni, melyek egészen másképen szólnak. Annak, a ki szemét be akarja kötni, egyetlen mentség az maradna, hogy a kutya a nyomot saját tehetségéből is felvennie. Egy ilyen tehetségnek bizonyára minden esetre lenni kell. Egy macskát nem lehet egy nyom felvételére bírni. A tehetség egyedül azonban nem lehet a cselekvés rúgója. Azon ellenvetést hallom, hogy a kutya *tehetségéből* a vad nyomait is önállóan követi. Igenis, de itt az állat saját haszna után jár. Szenvedélye ugyanis vadászni — a zsákmány miatt. Ezen hajlam mélyen rejtőzik benne, hiszen mióta kutyák vannak, úgy hogy a nyomnak egy ösztönszerű felvételéről beszélhetünk.

Azon tehetséggel, hogy az ember nyomát kövesse, bír a kutya. Most azonban ezen új tevékenységnek egy képzeleti tartalmat kell adni, mely a munkát az ő álláspontjából reá nézve *kívánatos* teszi; egy képzeleti tartalmat, a mely *lelkén* épül fel, nem az embernek valamely képzeletén; egy képzeleti tartalmat, mely oly igyekezettel követteti vele a nyomot, mint a vadászkutyával a vadét. Két lehetőség kínálkozik nekünk erre; az egyik hogy a kutyában a bosszú utáni vágyat keltjük fel és úgy hagyjuk őtet az ellenséget üldözni; a másik, hogy felhasználjuk a kutya hozzátartozási érzését, melyet az oktatóval vagy egy ismert személylyel szemben érez, hogy magát az oktatót, vagy egy a kutya által ismerős személyt kerestessünk. A kutyának mindkét esetben sem munkája eredménye az ember számára, sem annak akarata nem jön tudatába.

Most mindkét esetben haszna után megy; az első-

ben a szenvedély hajtja, hogy egy ellenséggel találkozzék, a mely az elébe csábított remények szerint a gyengébbiknek látszik; a második esetben egy ismerős után rohan, a kihez mint társaséltre hajlamosított állat ragaszkodik, tehát egy érzéssel, mint talán egy gyermek, a ki saját előnyére anyja után szalad. Itt tehát a cselekvés a kutyának az ember iránt való hajlamából létesül, persze saját előnye érdekében. Egy ismerősnek vagy a vezetőnek felkeresése azonban csak előgyakorlat marad. A kutya bizonyára emellett jól előkészíthető a nyommunka számára és — a mi a fődolog — sok költség nélkül, mely a kísérleti személyek beállítása által keletkezik. Eleinte tehát — azon szempontból kiindulva, hogy a kutyát a nyomra be dolgozzuk — egy jó időre egyetlen segéddel ki lehet jönni és pedig azon képzeleti tartalommal, hogy a kutya részére egy barátot keresünk. Ezen esetben azonban megállításról, megugatásról, ha szükséges, megragadásról szó sem lehet, úgy hogy épen csak az orr gyakoroltatnék a talaj-szimat számára. Vajjon a kutya egy barátot vagy ellenséget keres-e, mindkét esetben csak egy hangjel és pedig «szuu» használtatik. A kutya részére a nyom az oktatás folyamán úgy szólván csak eszköz lesz a célhoz. Hisz a nyom szagán azonnal «szimatolja», vajjon barátról vagy ellenségről van-e szó.

A kifürkészésnél és az ezen gyakorlattal összekötött munkánál az emberen el nem kerülhető védőöltözet használata következtében a ruha szagához és kinézéséhez annyira hozzászokik a kutya, hogy a nem abba a ruhába öltözött egyének megugatása új gyakorlatot képezett. A kifürkészésnél egy bizonyos szag megszokása nem esik oly hátrányosan latba, mivel a kutya minden embert, a kít talál, megugatni tanul és arra aránylag könnyen rászoktatható. A keresésnél azon-

ban egy meghatározott személy szaga jön tekintetbe, a melyről a kutya a nyom által vagy egy a tettestől visszamaradt tárgy által kap szimatot. Csak ezen szagot kell a kutyának a nyomon megtartani és csak az ezen szaghoz tartozó személyt megugatni, ha megtalálja. Ha ehhez mindig egy meghatározott személyt használnánk, tehát egy meghatározott szagot, vagy éppen az erősen illatozó védőltözetet, akkor a kutya egész gondolatvilágát egy meghatározott szagra állítanánk be, míg az állat éppen a keresés alkalmával a a finom részletezéseket az emberi sajátos szagoknál megkülönböztetni és megfigyelni tanulja. Mert a valóság követeli, hogy a kutya egészen ismeretlen sajátos szagokat kövessen és azok tulajdonosait megugassa. Azért csak oly személyekkel kell gyakorolni, a kik nincsenek védőltözetben. A pórázon való munka vagy egy esetleges szájkosár használata lehetővé teszik ezen követelmény teljesítését. Továbbá változtassuk, a mily gyakran csak lehetséges, a keresendő személyeket.

Ha már most régi kérdésünket felvetjük: «Mely érzéki benyomásoknak kell a kutyára hatni, hogy benne a vágy egy nyom követésére felkeltesék?», akkor az egyszerű felelet így hangzik: «Ha a kutyának egy harátot kell keresni, akkor a vezető vagy a kutyának egy ismerőse szalad el; ha egy idegent kell keresni, ez boszantja a megkötött kutyát* és azután látszólagos menekülésre fordul. Nemsokára úgy lehet az érzéki benyomásokat változtatni, hogy a látható eltávozása a barátinak vagy az előzetes boszantás és látható elszaladása az idegennek elmarad, mivel a

* A megkötés okát lásd a XVII. A. szakaszban 193. oldal. Jól tesszük, ha a boszantót a kutya körül hagyjuk szaladni, hogy a kutya minden esetre szimatot kapjon.

kutyának a nyom szagából a képzeleti tartalom az orron keresztül az agyába megy. Az előre való boszantás nemsokára azért maradhat el, mert az állatot tapasztalni hagyjuk, hogy az idegen nyomon mindig előtalál valakit, a ki megint boszantja. Mindkét esetben saját ösztönéből fog a kutya a nyom után rohanni. Ott, a hol orrát a nyom szagára nyomjuk, mindig felhangzik a magas hangon mondott «szuu». Mint minden új hang, ez sem fog elején a legcsekélyebb befolyást se gyakorolni a kutya cselekvésére. Csak fokozatosan lesz a hangjel egy hangképpé, mely ugyanazon képzeleteket kelti, mint a «szuu»-t mindig követő érzéki benyomások és ennek megfelelően vágyat kelt, azon vágyat, mely ha egy idegent kell keresni, a boszantás és elszaladás által kell, hogy okoztassék.

Mivel eddig azon döntő befolyás, melyet az érzéki benyomások a kutyára gyakorolnak, nem volt tudatunkban, sőt inkább az emberi nyelvre — mely a kutyára nézve nem is létezik — fektettünk súlyt, némileg más módon jártunk el, hogy a kutyát egy nyom felvételére bírjuk. Régebben úgy jártak el, hogy megmutatták a kutyának a nyomot, mely iránt eleinte természetesen legcsekélyebb érdeklődése sem volt, többet húzták mint vezették az elrejtett segédhez vagy bábhoz. Csak midőn a kutya ide megérkezett, kezdődött az érdeklődés. A mozgó báb vagy a segéd viselkedése által csak most kezdődött felébredni az a vágy, melyet én kezdettől fogva felkeltek: A kutya a megtaláltban ellenséget ismert fel és mostantól fogva igyekezettel követte a nyomot.

Épen úgy mint a kifürkészésnél, itt is meg lehetne azon észrevételt tenni, hogy a kutyát az előző boszantás által a harapási hajlamhoz szoktatnánk. Ez azonban semmi esetre sem igaz. Az első időben keletkezik ugyan ilyen hajlam, de akkor is mindig keletke-

zik, ha úgy járunk el, hogy a kutyát *előbb* a megugatásra tanítjuk és azután vesszük elő a munkát az emberen. Mert a mint az utolsó gyakorlat leírásánál a XVII. A) szakaszban hangsúlyoztuk, a harapás után való vágy megint *erősbitett mérlékben fog előidézetni* a megugatáshoz mindig csatlakozó események által: a szökési kísérlet, a vezetőre irányított támadás és a vaktöltényekkel való durrogatás által. Ezen az emberen teljesített munka után átélt benyomásokat a kutya magától érthetően átviszi a keresésre és pedig csak kiképzése előnyére.

A mint látni fogjuk, a találas után is szándékosan fogunk gyakrabban közbevegyíteni kísérést és szökési kísérletet; épen azért, hogy a kutya a találtra pontosan úgy állíttassék be, mint ez a kifürkészésnél történt. Durva önámítást követünk tehát el, ha azt véljük, hogy a megugatás elsajátítása által az emberen való munka *előtt* biztosítva van az álló embernek meg nem harapása. Nem, sőt épen előnyös a kutyának általunk nem kívánt vágyát, hogy a feltaláltat megharapja, *kezdtől fogva kinerzéssel fékentartani*, hogy a kutya azt abban hagyja. A ki egyszer világosan tudja, hogy az mindjárt a kutya «logikájába» illik, hogy cselekvést elmulasztunk, a mely kinerzéssel van összekötve, az örömmel fogja a rövidített és a kutya szellemi tehetségein felépített eljárást követni. Mihelyt tehát a kutyának emlékezetében van, hogy valamely idegen keresésénél a nyom végén további érdekes dolgok várnak reá, az előzetes bosszantást természetesen elhagyja és most keres a kutya azon szép dolgok képzetében, melyek jönni fognak.

3. A kísérleti személyek, azok, valamint az oktató behatása a találas után.

A nyom-munkánál s a kutyának gyakran ehhez csatlakozó tevékenységénél, a megállításnál, megugatásnál, ha kell, a megragadásnál, nagy szereppel kell bírni a kísérleti személyeknek. Hisz ők azok, a kiknek szándékos beavatkozásuk által a kutyát első sorban megugatókká kell tenni. Egy szabadkeresésnél, hol az előre siető kutya a keresetteket előbb találja, mint a vezető a helyre érkezik, utóbbinak a tartós ugatás adja a lehetőséget, hogy a megállítottakat megtalálja. A hosszú fáradság arányában, a melyet arra kell fordítani, hogy egy vadászkutya az elejtett vad megugatására bírassék, csekélység a rendőr-kutyát a megugatásra megtanítani. Tudvalevőleg a vadászkutyát a kifeszített őzbőr elé szokták vezetni, annak látása után és szimatjánál a kutya fülében már most folytonosan hangzik a «láut» az oktató részéről. A szem és orr által az őzbőr közvetítésével előidézett érzéki benyomás tehát a fül által mindig egyformán közvetített «láut»-tal és annak az oktatás által elért behatásával az ugatásra, lesz egybekötve. Így végre a kutyának a bőr látásánál és szimatjánál úgy szólván a mindig ezen bőrt követő «láut» akkor is fülében fog csengeni, ha nem lesz is kimondva. Az ugatás a látásnál és szimatnál a kutyának végtelen fáradozás után szokásává lett, a nélkül, hogy egy *képzeleti tartalom* lett volna jelen, mely a kutyát maga-magából ugatásra bírta volna. Azonban mily könnyen hagyja abba ezen mindig gépies szokást, az abból tűnik ki, hogy az elejtett vad megugatói a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak.

Mennyivel természetesebben lehet az idomítás előnyére a rendőr-kutyát a megugatásra betanítani. A szenvedett bosszantás által már az első naptól fogva van

neki egy képzeleti tartalma az ugatásra. Most már csak a *tartós* ugatásra kell bírni, a melynek addig kell hangzani, míg a vezető meg nem érkezett. Két lehetőség kínálkozik erre; az egyik, hogy a kutyát — hasonlóan mint az oktató a vadászkutyát az őzbőr előtt — tartósan a talált előtt «láut» által bírja ugatásra; a másik sokkal természetesebben és gyorsabban célhoz vezető, hogy a talált maga ad a kutyának egy képzeleti tartalmat az ugatáshoz és pedig a tartós ugatáshoz; tehát épen úgy jár el, mint az a megugatás begyakorlásához a kifürkészésnél történt. Mivel a keresésnél a helyi viszonyok némileg mások, azért a kísérleti személyek közreműködését itt még egyszer vázolni fogom.

Elvileg úgy rejtőztetjük el a kísérleti személyeket (kezdetben fatörzsek mögé), hogy a kutya előbb nem pillanthatja meg, míg orrával meg nem találta. A szabad keresésnél a kutya ne bukkanjon előbb fekvőkre vagy ülőkre, míg heves megugatató nem lett, mivel a két utóbbi állás által könnyen keletkezhetik harapási hajlama. A kísérleti személyeknek nem szabad előbb mozdulni, míg a kutya meg nem találta; előbb semmi mozgásnak, semmi nesznek sem szabad őket elárulni, mivel ellenesetben a kutya szeme és füle is közreműködnek. Csak miután a kutya már megtalált, kezdődik a kísérleti személy tevékenysége.

Mivel a kutya a keresésnél mindig a szíjjon dolgozik és ezért gazdája szorososan mögötte van, elejétől könnyen hajlandó az ugatásra és másként viselkedik, mint a szabadkeresésnél. Ha a kutya a megtaláltat megugatja, a kísérleti személy legcsekélyebbet sem mozdul. Mihelyt azonban nem ugat vagy az ugatással felhagy, az álló kísérleti személy egy mindig magával hordott nádpálczával a fán vagy bokron kopog, a mely mögött áll és pedig oly erősen, hogy a kutya ugasson.

Mihelyt ezt elértük, a kopogás azonnal megszűnik, hogy megint mindjárt kezdődjék, ha a kutya elnémul. A szabály tehát így hangzik: mindig akkor kopogni, ha a kutya nem ugat! Ily módon állandóan ugatásra bírjuk, úgy hogy aránylag rövid idő múlva akkor is ugatni fog és megmarad az ugatásban, ha a kísérleti személy kopogtatás nélkül áll, azon képzeletben: «A legközelebbi pillanatban kezdődik a nádpálcza tevékenysége!» Mihelyt a kutya a megugatásban enged, azonnal vissza kell nyúlni a már leírt behatáshoz. Az oktató tevékenysége főként abból áll, a harapás utáni vágyat egy kínérzéssel ellátni. De a megugatásra is befolyhat. Ha a kísérleti személy kopogtat, akkor a kutya ugatása czélszerűen nem «láut», hanem «to-ibrá» által lesz támogatandó. Ennek oka a XIII. szakaszban van kifejtve. Ha az *oktató* «láut» által akar ugatásra buzdítani, akkor a kísérleti személy többé ne kopogtasson. Itt tehát egy összebeszélés szükséges az oktató és a kísérleti személy között.

Az első időben a kutyák mindenkit megugatnak, a kit útközben találnak; az oktatás további folyamán azon érzéki benyomások következtében, melyeket felvesznek, mindinkább csak azon személyekre fordítanak kizárólag figyelmet, a kik a nyomot jelezték. Megmondottuk már, hogy magától érthetőleg az oktató is hathat a hangadásra, mihelyt a kutya talált. Sokkal fontosabb azonban az oktató befolyása a nemharapásra. Mint mindig, úgy itt is arról van szó: megértetni a kutyával, hogy az álló ember minden megharapása reá nézve jár hátránnyal. Az álló ember megharapása utáni vágyat élesen határoltan egy erős kínérzéssel kell összekötni. Határozottan mondom: minden vágyat, mert sok oktató csak akkor lép közbe, ha a kutya már odakap. De itt azonnal meg lehet a kutya magatartásán látni, ugatásán hallani, hogy megvan-e benne

az akarat a harapásra és már ezen akaratot ellen-súlyozni kell a kínérzéssel.

Tegyük fel, hogy az előzőleg boszantott kutya a nyomot követte és a kísérleti személyt megtalálta. Most dühös ugatással rá akar rohanni. Azonnal oly rövidre veszi az oktató a szíjat, hogy a kutyát a pál-czával elérheti. A kutyát maga karhosszúságra tartja a csendesén álló kísérleti személytől; az ugatás el-némul. Most aztán akár az oktató «láut» által, akár a kísérleti személy kopogtatás által ingerel ugatásra; *eleinle* mindkét esetben a kutyának támadó maga-tartását fogják előidézni. Azonnal egy éles, a szíjnak egy rándításától kísért «fuj» következik az oktató ré-széről, s ha ennek nincs meg a kívánt eredménye, egy egyetlen «fuj» és szíjrándítás által követett ütés a pál-czával. Az eredmény a legtöbb esetben az lesz, hogy a kutya elnémul: az ütést magára az ugatásra vonat-koztatta. Az oktató azonnal az ütés után egy «láut»-ot vagy a kísérleti személy a kopogtatást hallathatja. Ha a kutya az ugatásnál most megint támadó mozdu-lokat csinál, akkor pontosan ugyanazon módon járunk el. Ez által lehetővé válik, hogy a kutya egy idő múlva a kínérzést az ő harapási vágyára vonatkoztatja. Elein-tén nem kell igen hevesen eljárni; csak ha érezzük, hogy a kutya megértett, ne idegenkedjünk, hogy min-den harapási vágy pillanatában egy csapást húzzunk reá. Itt-ott — ha az ugatást nem kíséri támadó moz-dulat — egy «to-ibrá»-val lehet ezen viselkedést kedv-vel ellátni. Ajánlatos ezen gyakorlatoknál a kutyára szájkosarat tenni, ha az oktatónál hiányzik a szüksé-ges biztosság a vezetésben.

A felett legyünk tisztában, hogy az ugatásnak a keresésnél csak akkor szabad bekövetkezni, ha a kere-sett a nyom-szimat tulajdonosa. Ennek következtében az ugatásnak tulajdonképen nem szabad előbb be-

következni, míg a kutya az összhangzást a nyom szaga és az ember között, a kire bukkan, orra által meg nem határozta. Az oktatás további folyamát tehát azon törekvéssel kell kezdeni, hogy a kutyának mindig akkor tagadjuk meg az ugatást, ha *biztosan* tudjuk, hogy a kutyának még semmi test-szimat sincs az orrá-ban. Mivel az oktatás egész folyama alatt a nyom végét mindig a széllel hagyjuk jelölni, a kutya a test-szimatot nagyobbreszt csak akkor fogja kapni, ha orrá-val szorososan a keresetnél van. Ha már most a kutya azon törekvést mutatja, hogy szél alá menjen, mielőtt ugatna, akkor ezt kezdettől fogva támogatjuk.

A megugatás tartamára eleinte ne fecsereljünk hiábavaló időt; csak egészen fokozatosan hosszabbítsuk azt, legjobban a kísérleti személy magatartása által. Hogy a kutya épen úgy, mint az a kifürkészésből ke-letkező érzeki benyomásoknál történt, a megtaláltra beállítva marad és ahhoz ragad, a találttal — mint ez a kifürkészésnél történt — néha egy ú. n. kísérést csi-nálunk és hagyjuk őt egy szökési kísérletet is csinálni, midőn a szíjon levő kutyával utána futunk, a menekü-lőre rövid idő múlva «állj!»-t kiáltva. Azután a kutyát vigyázatosan odavezetjük és még egyszer megugat-tatjuk.

A szabadkeresésnél, mely mindig a pórázról bocsáj-tott kutyával történik, a kísérleti személyre háramlik majd kizárólag a feladat, a kutyát megugatóvá és nemharapóvá tanítani, mert a kutya — mielőtt az ok-tató odajön — egy ideig egyedül áll a találttal szem-ben. Természetesen oly embereket kell választani, kik a kutya lényével teljesen megbizottak, hogy *az oklatás szellemében működő levékenység* legyen gyakorolható. A kutya viselkedése már most — midőn ura és baj-társa nem áll mögötte — egészen más lesz. Ha az oktató maga akar megfigyelni és közbelépni, úgy jelez-

teti a nyomot, hogy annak végét egy rövidített úton előbb elérhesse, mint a kutya. A kutya oktatása maga a kísérleti személy által a szabadkeresésnél a leggyorsabban és legbiztosabban célhoz vezető. Azon tapasztalatot fogjuk csinálni, hogy a kutya — bár a pórázon való munkánál mindig megugatott — most, midőn egyedül áll a kísérleti személylyel szemben, ezen magatartást megváltoztatja és ha a kísérleti személy egészen csendesen viselkedik, talán nem is fog ugatni vagy csak egy párszor vakkantani, vagy éppen — ha talált — az oktatóhoz fog visszatérni.

Most már *egyedül* a kísérleti személy feladata, hogy a kutyát *magához bilincselje*, nem ugyan simogatás által, hanem a vázolt módon; kopogtat fákön és bokrokön, ha a kutya nem szalad ugatva körülé, némileg feltűnő módon a földön. A szabadkeresésnél a kísérleti személyre *egyedül* hármlik a *további* feladat, hogy a kutyát a nemharapásra megtanítsa. Mihelyt csak kísérletet tesz, hogy odakapjon, egy erőteljes ütés következik, a melynek oly erősnek kell lenni, hogy a kutyának minden kedve elmuljék a további támadáshoz. Sohasem szabad oly módon ütni, hogy a kutya a talán enyhén intézett ütésekben csak egy további felhívást lásson a harapásra. A kutya képzeletébe tehát behatoljon: «Reám nézve egy csendesen viselkedő ember veszélyessé lehet, mihelyt gazdám nincs nálam!» Minden szükségessé váló ütés után a kísérleti személy azonnal ismét csendesen áll, hogy csak akkor lépjen működésbe a megszokott módon, ha a kutya nem ugat vagy tőle eltávozik vagy kísérletet tesz a harapásra.

Soha sem szabad a kutya nemharapására ily módon befolyjni, ha a kutya a keresésnél szíjjon van. A kutyának elébe kell csábítani, hogy *ura jelenlétében* mindig hatalmasabb a megtaláltnál. Azért hagyjuk

az oktatótól kiindulni a kinerzéseket, melyek a harapás abbanhagyását okozták a keresésnél és ily módon szorítottuk a kutya emlékezetébe a találatot, mint *nem túlhatalmast*. Mihelyt most az oktató a szabadkeresésnél a megugatotthoz érkezik és a helyzetet áttekinti, a kutyára «plac»-ot kiált, mely őt ott készíti lerokkadni, a hol éppen van. Azonnal megszűnik most a kísérleti személy minden behatása. Egy «hi-ir» által a kutyát magunkhoz rendeljük, hogy őt azután megkössük. Minél gyakrabban csinál a kutya ilyen élményeket, annál inkább lesz megugató, annál kevésbé harapó és annál csekélyebb lehet fokozatosan a megtalált befolyása, míg az állat egy napon megugat, de nem harap, ha a megtalált egész csendesen viselkedik is. Mihelyt a kutya valamelyik pontban enged, azonnal megint vissza kell nyúlni a szükséges érzéki benyomásokhoz.

4. A tanfolyam.

Hangjel: «szuu».

Könnyüről nehézre, ez a jelszó. Egy 3-6 méter hosszú szíjnak és egy megfelelő mellhámnak* beszerzésére, a mely a nyak és ennélfogva az orr szabad használatát megengedi, irányul első gondunk. Jó néhány csöpp izzadságba kerül ugyan, sőt gyakran egy kifeczamadott lábba is, ha arról van szó, hogy a kutyát árkon-bokron át, réten és mezőn keresztül, vágáson, mocsáron gázolva kövessük. A kutyának a leggondosabb átdolgozása szíjjon azonban elengedhetlen és kutyának és embernek szokásává kell válnia. Kezdetétől fogva tekintse a vezető a nyomot egy bizonyos szentségnek, egy olyannak, mely azonnal megtöretik,

* Lásd a II. ábrát.

ha egy más szag eltakarja. Akkor t. i. jelentőségét a kutya orrára nézve elvesztette. Soha se kövessük tehát azon utat, melyet a kutya orra követ, tehát a nyom szagán, hanem mindig oldalt, oldalszélnél a szél alatt. Ha a kutya a nyomot elveszti és kényszerülve vagyunk kezdetéhez vagy oda visszatérni, a hol látszólag orrából elveszítette, akkor a kutyának a felvételt nagyon megnehezítettük, sőt sokszor lehetetlenné tettük volna, ha a nyom szagán és nem ettől oldalt követtük volna saját lábainkkal. Ivben és mindig szél alatt kell oda visszatérnünk, a hol a kutyát másodszor akarjuk nyomra tenni. Kezdetben ne jeleztessük a nyomot igen messzire és csak fokozatosan nagyobbítsuk a távolságot. Különösen gondosan kerüljük azt, hogy a kutyát lég-szimat által hagyjuk keresni; megkülönböztetésül a fürkésztéstől, most egyedül a nyomban keresse annak lehetőségét, hogy megtalálja.

Hogy hol halad a nyom, azt az oktatónak mindig tudnia kell; beszélje meg a kísérleti személylyel, hogy ez hova menjen. A nyom irányára bizonyos jelzések vétetnek. Az emberi szemre nézve látható nyomok eleinte a kísérleti személy csoszogó járása által idézhetők elő. Krétavonások fákon, vagy embermagasságban szeggel a fákba vert pálczák jó nyomjelzések. Semmi esetre sem szabad oly jelzéseket választani, melyek magának a kutyának támpontul szolgálhatnának, p. o. a földbe dugott pálczák, papirszeletek, stb. Hiba az is, hogy ha a keresendő talpát valamely erősen illatozó folyadékkal kenjük be, mivel ez által a kutya orra egy túlságosan könnyű feladat elé állíttatnék. Valamely kényszerrel a kutya orrát a földre húzni felesleges; erről egyedül a nyakszél gondoskodik, mert mást, mint talaj-szimatot nem bír az orra. Az orr lehozására ugyan az élvezet- és kínérzés hangjai által is lehet hatni, midőn egy «to-ibrá» hangzik, ha

a kutya orrát leveszi, egy «fuj», ha ezt nem teszi, p. o. nézeget vagy hallgatózik; azonnal egy «to-ibrá» csatlakozik, ha az orr lemegy.

Kezdetben a kutya életszokásai következtében nagyon bőven fogja használni szemeit és orrát. Legyünk türelemmel! Ha úgy állítjuk a feltételeket, hogy bizalmat nyer orrához, akkor rövid idő múlva haladást láthatunk. Egyelőre csak friss nyomokkal kell dolgozni, hagyjuk azonban, azokat nemsokára egy félórásokká lenni, hogy elkerüljük, miszerint még valami szimat legyen a levegőben. Ezt különösen szélcsendnél kell megfigyelni. Soha sem szabad — mint jelt a keresés megkezdésében, egy füttyet vagy hívást használni a keresendő részéről. Be kell az órákat állítani s a megkezdést megbeszélni. Czik-czakban vagy éles szögben jelezni a nyomokat eleinte kerülendő, mert ez által a szél következtében úgyszólván egy egész szagterület keletkezne, mely a kutyát arra bírná, hogy egyiktől a másikhoz átváltson a nélkül, hogy a nyomot kidolgozná.

A valahol megkötött kutyát már most — úgy mint tárgyak megőrzésénél — egy idegen ingereli és pedig úgy, hogy az állat szimatot kapjon az ingerlőtől. Azután következik az előre megbeszélt irányban — széllel — a menekülés, melynek azonban csak az első lépéseknél szabad láthatóknak lenni a kutya részére. Ennek megfelelően kell a kutya állóhelyét megválasztani. Elővigyázati rendszabály továbbá az, hogy a kísérleti személy — mihelyt a kutya szemei elől eltűnt — más irányt vegyen, továbbá, hogy az oktató — hogy a lépések zörejét túlhangozza — valamely zajt okoz, talán hangosan beszél.

Ha egy ismerőst vagy magát az oktatót kell a kutyának keresnie, akkor ezek valamelyike elszalad, eltűntében a kutyát csalogatva. Ha a megbeszélt idő elmult,

akkor a kutyát szijra vesszük és rohan most magától, saját ösztöneit s nem a mi parancsunkat követve, oda, a hol a menekülőt eltünni látta. Ott a kutyát ráhelyezzük a nyomra, melynek kezdete egy elejtett tárgy vagy a haraszt felkaparása által teendő az emberi szemre nézve láthatóvá. Kezdetől fogva szokják az oktató ahhoz, hogy nemcsak hangjelt, hanem bizonyos, mindig egyformán maradó mozgási jeleket is használjon és a nyomratevés pillanatában alkalmazzon. Épen úgy mint a hang az oktatás folyamán, ezek a kézmozdulatok is látérezéki jelekké lesznek a keresés megkezdésére, tehát azon képzelet számára, hogy egy embert kell keresni. A mint látni fogjuk, czélszerűen lehet az *elveszett keresésénél* más mozdulatokat használni, ha a kutyát a nyomra tesszük. Szimat adható a kutyának egy a menekülőtől visszahagyott, annak szagát magánhordó tárgy vagy lábnyom által.

A nyomnak a kísérleti személy által megjelölt kezdeténél megállunk a kutyával és szél alatt a nyomhoz lépve, enyhén az egyik kézzel lenyomjuk a kutya orrát, míg a másik kéz a mellhámba kap. Ha a kutya arra a tárgyat vagy a nyomot érintette, akkor csak néhány pillanatig hagyunk szimatot venni; mert a szaglás természetében rejlik, hogy az első illatsugár legerősebben érezhető és hogy hosszabb szaglás minden szag ellen elérzéktelenít. Azon pillanatban, midőn a kutya orra a szimatot érinti, tehát az ingerlésre emlékeztettük, felhangzik a «szuu», nyújtva és magasan kiejtve.

Most már a kutyát ösztönére bízunk, mely őt az elmenekült után tereli. Az első időben a szíjat még meglehetősen röviden tartjuk, hogy koronként a kutya orrát ismét «szuu» mellett a nyom szagára nyomhasztuk. Ha az oktató a nyom menetét nem ismeri, akkor nem folyhat be a kívánt módon és nem vezetheti min-

dig ismét a nyom szagára. A «szuu»-t eleinte csak akkor kell használni, ha a kutya orrát a nyomra helyezzük, a törekvés buzdítása, hogy a menekülő után siessen, inkább a kedvhang által történik. Később — midőn a «szuu» a kutya emlékezetében van, — csak nyom kezdetén használtatik, a keresés *folyamán* csak akkor, ha a talán a nyomról eltávolodott kutya ismét reá helyezendő, vagy ha a kutya hosszú és kevésbé szagos nyomoknál enged igyekezetéből. Ha a keresés alatt igen gyakran használnánk, akkor tüzelő értelmét elveszítené.

Ha a kutya a nyom szagáról letér, ezt azon esetben lehet megengedni, midőn az állat más irányba igyekezik, mint abba, a hol a kísérleti személy van; akkor hiába keres és vissza kell vezetni a nyomra. De nem szabad a letérést megengedni, ha az által a kutya a kísérleti személyt véletlenül lég-szimat által megtalálhatná, mert akkor ezen törekvésében megerősítenék. Feltételezzük természetesen, hogy a kutya nem azért tér le a nyomról, mert már lég-szimatot kapott. Ezen esetben már talált *volna* és nem kellett a nyomot többé betartani. Nemsokára el lehet hagyni a boszantást a keresés előtt, nemsokára nem is szükséges többé a kutyát észleltetni, hogy valaki eltávozik. Elegendő a kutyát a lát- és hall-érezéki jelek mellett a nyom szagára helyezni és ezt követni fogja, mert érdekes dolgok elé siet. A mint már említettük, a nyugodt munka csak fokozatosan jön a kutyában (lásd a VI. szakaszt is). Az első időben a *szennvedély* hajtja a kutyát hevesen a nyom után, a melyre pedig nagy szükségünk van.

Csak fokozatosan nehezítjük a körülményeket a kutya részére. A gyakorlat tartama, az időviszonyok (nedvesség, szárazság, szél), a nyom hossza és többé-kevésbé erős szaga, mely rendszeren időtartamától

függ, végre talajviszonyok és egynémely külső körülmény képezik a munka nehezítéseit. Ne hagyjunk mindent egyszerre a kutyára zuhanni, hanem építsünk lassan tovább. Gondoljuk meg először, hogy a kutyát nagyon megerőlteti a munka a pórázon; az orrnak is sokat kell működni a nyommunkánál, különösen ha kedvezőtlen, pl. száraz időjárás megerőlteti. Többe t mint 3—4 nyomot nem kellene egy gyakorlatnál kidolgoztatni. Az egyes keresések közé mindig egy pihenődő helyezendő.

Mihelyt a kutya orrát észrevehető bizalommal helyezi a nyomba, arra térünk át, hogy a nyomirányokat elgörbítettjük, azok végét azonban mindig a széllal jeleztetjük. Addig kell kedvező, kevésbé járt talajon (erdő, rét, szántó föld; vigyázat a csalánra és virágzó fűre!) gyakorolni, míg a kutya biztos kereső lett, mely más érzékben nem bízik, csak az orrában. Mielőtt a talajviszonyok nehezítették, egy másik követelményre kell figyelemmel lenni. Sok kutya már egy pár heti oktatás után oly kedvet fog kapni emberi nyomok felvételére, hogy ezen tevékenységet — a nélkül, hogy az oktatótól valamely jelt kapott volna — egészen magától kezdi; minden ellene illatozó embernyomnak nekiesik. Tagadhatatlanul nagy előny rejlik ebben: a kutya viselkedése által bebizonyítja, hogy felébredt benne a kedv a nekünk annyira hasznos cselekvésre; másrészt azonban nagyon lehetséges, hogy az állat észrevétlenül kijön az oktató kezéből, hasonlóan a vadászkutyához, mely a vad nyomának neki megy akkor is, midőn ez nincs a vadász érdekében. A kutyát tehát czélszerűen úgy kell nevelni, hogy az oktató maga tartsa kezében a keresés kezdetét. Ehhez szükséges a nyom önálló megrohanásával szembe lépni: magától érthetően nem az első időben, midőn az ébredő kedv igen könnyen előlethetnék az emberi nyo-

mokra, hanem csak akkor, ha a szenvedély a kutyának már szokásává vált.

Ezen eljárásához azonban nem egyedül azon kívánság mérvadó, hogy a kutyát jobban kézben tartsuk, hanem annak a mérlegelése is: ne váljék a kutyában képzeletté az, hogy reá nézve minden ember nyom keresésre érdemes, sőt inkább arra kell törekednünk, hogy igyekezetét csak azon nyomok iránt keltsük föl, melyekre mi helyezzük őt. Csak a hangjel «szuu» és az ezen jellel mindig járó mozdulatok kell, hogy reá nézve egy nyomot keresésre érdemessé tegyenek. Mert mégis csak a legnagyobb jelentőségű a valóságban, hogy a kutya csak *azt* keresse és ugassa meg, a kinek a nyomára én helyezem. Ha benne azon képzelet tartatnék ébren, hogy minden nyom egy ellenséghez vezet, akkor az által kérdésessé válnék *egy* határozott nyom betartása. Hogy a kutya, a mennyire lehetséges, oly érthetően tapasztalja, hogy csak azok az ellenségek, a kiknek nyomára helyezzük, hogy tehát az állat csak a mondott nyomokra fordítson igyekezetet, csak azok tulajdonosait ugassa meg, a további oktatást a következőképen fogjuk alakítani:

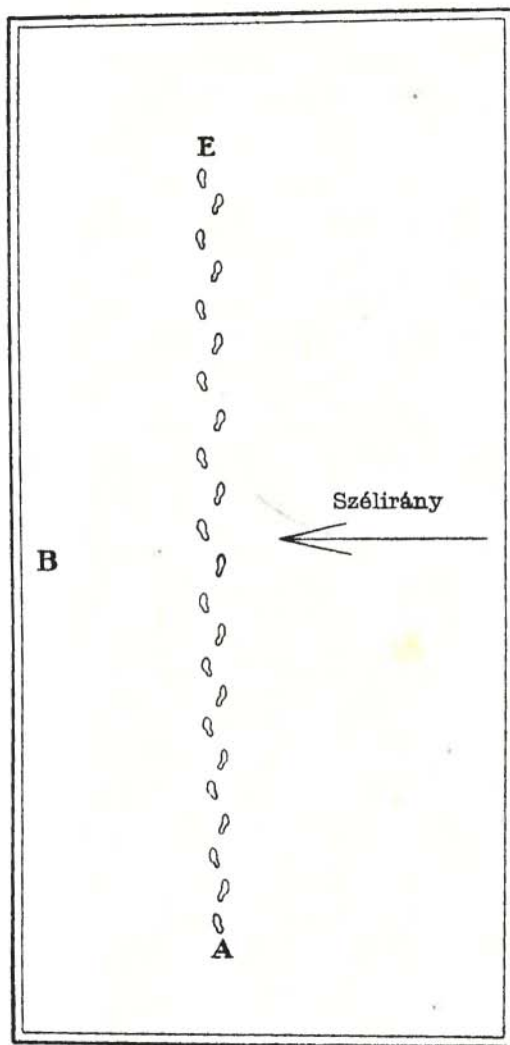
A mint még emlékezhetünk rá, kezdettől fogva összhangba hoztuk a nyom szagát a találtéval. A kutya azonban eddig nem tudta bebizonyítani azt, hogy mindig csak azt ugatta meg, a ki a nyomszag tulajdonosa volt. Szándékosan gyakoroltunk magányos helyeken, hogy előbb az orr használatát elérjük a talaj-szimat számára, most azonban — midőn a kutya megtanulta egy nyom szagát követni, midőn mindig jobban és jobban bízik egyedül orrában — lehet külső viszonyok által nehézségeket támasztani.

Új kísérletünkhöz két kísérleti személyt alkalmazunk, és pedig olyanokat, a kiket a kutya előző kísérletekből nem ismer, tehát két semleges szagot. Ha

ugyanis a kutya valakit többször keresett és megugatott, egész különös hajlama van «régi ismerősét» megugatni. Egy nem igen hosszú nyomot az egyik kísérleti személy által hagyunk jelezni, legjobban széllel. A második kísérleti személyt — a nélkül, hogy az elsőt megközelítené, annál kevésbé az utóbbit valahogyan érintené — mintegy tíz lépésre állítjuk az első nyom mellé (oldalszélnél: szél alá), úgy hogy a kutya, elhaladva a második kísérleti személy mellett, azt ugyan láthatja, de nem szagolhatja, tehát nem ismerheti fel, mint a nyomhoz tartozót. Most hagyjuk az első személy által jelzett nyomot kidolgozni és megfigyeljük, hogyan viselkedik a kutya, ha a nyom mellé állított kísérleti személyt meglátja. Miután őt, mint nem a nyomhoz tartozót, csak a szag által ismerheti meg, talán a B-nél álló második kísérleti személyre (lásd a 17. ábrát) fog — az A-E nyomot elhagyva — sietni. Kezdetben ajánlatos lesz őt magára bízni. Ha ezt azonban ugatva tenné, akkor azonnal meg kell akadályozni a hangadást egy erőyes «fuj» által; mert mielőtt megismert volna, nem szabad ugatnia.

Most már alkalmat adunk a kutyának a B-nél álló kísérleti személy szagát szimatolni. Ha annak dacára ugat, ezt ismét megakadályozzuk és őt az A-E nyomra visszavezetjük, melyet kidolgozni hagyunk. Sohasem szabad a B-nél álló kísérleti személynek mozdulni vagy magát a kutya által különösen észrevétni, vagy éppen az állat után ütni, mivel a kutya haragjának semmi körülmény között sem szabad más szagra átvitetni, mint a melyre helyezve lett. Hogy azonban a kutya által tapasztaltassuk, melyik érdemes részére a keresésre, az E-nél álló kísérleti személyt engedjük — miután ő jelezte a nyomot — szökési kísérletet tenni, hogy így, miután a kutya őt megtalálja, az állat minden gondolata reá irányuljon. Ha a második kísérleti

17. ábra.

személyt szél fölé helyezük, akkor a kutya által, mellette elhaladva, szimatolható és ennélfogva, mint nem a nyomhoz tartozó, azonnal felismerhető lesz. Ezen esetben a kutyára nézve láthatatlanul, talán egy bokor mögé állíthatjuk fel.

Ha a kutya elhaladás közben nem szimatol, ez nem hiba, csak *meggyőződik* az okról, de ebben az esetben a nyomot, a melyre tétetett, azonnal megint föl kell vennie, különben úgy járunk el, mint épen mondtuk. Mindig buzdítja a kedvhang, mihelyt készül az első kísérleti személy nyomatát felvenni. Ezen gyakorlatok, melyeket további személyek jelenléte által a nyom mellett nehezíteni lehet, addig mindig ismétlendők idegen szagokkal, míg a kutya magát a nyomról eltereltetni nem hagyja. A fektetett nyomokat e mellett nem lehet még más személyek által keresztesztetni. Ha a kutya a keresésnél kizárólag a talajszimatban bízik, úgy hogy mindig csak akkor veszi orrát a nyom szagából, ha már talált, akkor — de csak kivételesen — azon személyt, ki a nyomot jelezte, állva is lehet vele találtatni. Ha ez nem marad kivétel, szenved az orr kizárólagos használata — tehát elővigyázat!

Eddig a kutya a nyom végén mindig csak *egy* személyt talált. De ebben is — ha a kutya a nyom mellett álló emberekre többé nem figyel — változtatást fogunk tenni. Egy nyomot széllal jeleztetünk, melynek végén három, a kutyára nézve ismeretlen személy áll fel. A nyomszemély — így nevezzük a jövőben azt, a ki a nyomot jelezte — a saját nyoma végén áll fel, a másik kettő jobbról és balról mellette, de más irányból, mint a nyomszemély jött — úgy hogy a fölveendő nyom ne keresztesztessék — mindhárman közel egymáshoz álló fák mögött elrejtve.

A kutyára gyakorolt befolyás, mihelyt most talált, különös részletezésre szorul. Először tisztázzuk azt,

hogy a «szuu» hangjelt azon pillanattól fogva nem szabad használni, midőn a kutya egy személyt megtalált vagy megugatott, akár a hamis, akár a valódi volt az. A «szuu»-nak csupán képzelmi tartalomnak kell lenni, hogy egy embert a nyomon keresni kell. Ha még akkor alkalmoznánk, midőn a kutya valakit lát, akkor lassan-lassan a «revír» jelentőségét kapná. A kutyára való befolyás a következő: ha megtalálja és megugatja a nyomszemélyt, akkor ezen cselekvést az élvezetesség hangjával látjuk el, ellenben egy «fuj» által kinerzést keltünk, mihelyt egy más személyhez fordul. Épen úgy járunk el, ha a kutya már kezdettől fogva hamis személyt ugat meg. Most a kutya az első időben a «fuj»-t nem — a mi álláspontunkból — hamis személyre vonatkoztatja, hanem magára az ugatásra és — el fog némulni.

Hogy értésére adjuk, mire vonatkozik a kinerzés, szél alatt vezetjük őt a kísérleti személy szagához. Ha most magától ugat, azonnal az élvezetérzés hangját használjuk és további buzdításul a «láut»-ot is hozzátehetjük; ha a nyomszemély szagának befolyása alatt nem ugat, akkor az oktató «láut» által bírhatja arra a kutyát, vagy pedig — a mi az állatra nézve erősebb benyomású és érthetőbb — a nyomszemély maga adja az ismert kopogtatás által az okot az ugatásra. Befejezésül hogy a nyomszemély mint kívánatos, mindig ismét tűnjék fel — egy szökési kísérletet tesz. Az által, hogy a megugatás csak a nyomszemély előtt jobban mondva annak szaga alatt láttatik el kedvvel, a kutya lassankint megérteni tanulja, mire vonatkozik a «fuj». A többi személyeknek mindig egészen csendesen kell viselkedniök és nem szabad mozdulatokat csinálniök. A kutya tehát megtudja, hogy csak a nyomszemély lesz reá nézve érdekes.

Ha ezen gyakorlatot azonnal ismételni akarnánk,

megint ugyanazon személyt kellene nyomjelzőnek használni, mint az első alkalommal, miután a kutya annak szagát, mint törekvésre érdemest, még emlékezetében tartotta, és azért mindig az a hajlama van, hogy ezen szagot megugassa. Megzavarná a kutya képzeletét, ha ennek daczára mindjárt egy másiknak megugatását akarnánk kierőszakolni. Ha azonban azonnal megint ugyanazon személylyel gyakorolunk, mint nyomjelzővel, tudatában kell annak lennünk, hogy már most a kitalálás és megugatás a kutya részére azért fekszik sokkal közelebb, mivel a szag még mint boszúsággal összekötött van emlékezetében. Annak daczára a gyakorlat ugyanazon nyomjelző személylyel, mint először, azonnal ismétélhető, mivel a kutya csak egy személyre lesz iskolázva, más szóval arra lesz szoktatva, hogy több személy álljon a nyomon. Legyünk azonban azzal tisztában, hogy a kutya csak akkor fogja a gyakorlatot biztosan és helyesen végrehajtani, ha három vagy több, előtte *teljesen ismeretlen szagból az első bevágásra* a nyomszemélyt kitalálja és megugatja. Azért kell mindig ismét idegen személyekkel gyakorolni.

Ezen gyakorlattal lassan kell haladni. Sohasem ajánlatos *egy* napon a kísérletet valamely új nyomszemélylyel ismételni. Nem felejtendő el, a nyomszemély helyét mindig a mellette álló személyek közepén választani ki, hanem azzal cserélni kell. Ne keresztettség azonban a keresendő nyom más személyek nyomai által. A szélirány változására és a kutyanak az által feltételezett viselkedésére szintén kell gondolni. Igen célszerű az is, ha az oktató — mihelyt a kutya a nyomszemély megugatásában biztosságot ért el — nem is tudja, melyik a nyomszemély, hogy a kutyanak minden öntudatlan befolyásolása kikapcsoltsassék. Különösen finom érzés kívánatos a

kutyának ezen gyakorlatnál való kezelésében. Sohasem szabad ennél a kutyát túlfárasztani. Hosszabb ideig tart, míg a kikeresésben megbízhatóan dolgozik. Az állatot állandóan azon képzeletben kell tartani, hogy a nyomszemélylyel rendesen egy «hadd-el-hadd» lesz — kutyamódra; mert csak ebben a képzeletben fogja épen a nyomszemélyt megugatni!

Eddig egy bizonyos gondossággal fáradoztunk azon, hogy a nyomokat aképen jelezzük, miszerint azok mások által ne keresztettségnek. Örültünk, mikor odajutottunk, hogy a kutya orrát a nyom szagán tartotta és hogy lassankint mint tapasztalatot, megtartotta: csak a nyomszemély elérésreméltó! Most arról van szó, hogy mindig jobban közeledjünk a valósághoz. Ez nem óvakodik annyira attól, hogy a nyomokat érintetlenül hagyja. Azon út, melyet a gonosztevő választ, sokszor már nyomok által van keresztettség. Azért meg kell kísérelnünk a kutyát *nyomtisztára* oktatni. Nem szabad más nyomra átváltania, így szól az új követelmény.

Még mindig kedvező talajon vagyunk, erdőben, réten és szántóföldön. Mert csak ott, a hol a nyom mindenütt erősen visszaillatozik, a hol pontosan tudjuk, hogy a kutya minden lépésnél orrában tarthatja, ott lehet vele leginkább megértetni, hogy más nyomra ne váltsa át.

A következő gyakorlatok számára mindenképp előtt azon lehetőséget kell megszerezni, hogy pontosan megfigyeljük, vajjon a kutya, hol a felveendő nyomot mások által keresztettségünk, eltérni próbál-e? Ez leggyeyszerűbben az által történik, hogy a keresztettség-pontot odahelyezzük, a hol a terepben már meglevő jelek ezen megfigyelést lehetővé teszik; p. o.: vakondtúrás, kövek, fák, stb. Sohasem szabad a keresztettség-pontokat mesterséges jelek által felismerhetővé tenni,

mivel az által egyidejűleg a kutya részére természetellenességek alkottatnának. A nyomtisztaság első kísérleténél, egyidejűleg két egymást derékszögben keresztező nyomot hagyunk jelezni és pedig azt, melyet a kutyának felvenni kell, széllal. Mint mindig minden gyakorlatnál, hol több személynek kell közreműködni, két a kutya előtt ismeretlen szagot választunk.

Az idomításnak egész eddigi felépítése ezen gyakorlatoknál nagyon kapóra jön nekünk. Mindig inkább túlnyomó lett a kutyában azon képzelet, hogy csak az megugatásra érdemes, a kinek nyomára helyeztetett. A kutyát továbbá azon személyek, a kik a nyom mellett vagy annak végén állottak, mindinkább arra oktatták, hogy a felismerésnél egyedül orrában bízzék. Most ha a nyomszemély szimatjára helyeztük a legtöbb esetben a másik szagsugárt, mely mint a két nyom keresztezőpontja jön orrába, talán csak mint akadályt fogja érezni, a mely az általa buzgóan követett nyomot — ha csak egy pillanatig is — eltakarja. Így kellene mindazok után, a mik előrementek, feltételezni. De talán már ezen első kísérletnél, biztosan azonban a további gyakorlatok folyamán, azon tapasztalatot fogjuk tenni, hogy a kutya hajlamot mutat, néha a nyomot, melyre helyezve van — ezt jövőre a keresett nyomnak nevezzük elhagyni, hogy a keresztező vagy párhuzamosan futó nyomra váltson át.

Ennek oka az erő és egyéniség tekintetében különböző emberi szagokban van. Mint az embernél hajlamot vagy ellenszenvet az embertársakkal szemben az illető arcza vagy kinézése befolyásolja, így a kutya is több vagy kevesebb ingert, hajlamot vagy ellenszenvet a szagok bizonyos nemére visz át. Tétélezzük fel, hogy két nyom van! A keresett nyom véletlenül hasonló szagú, mint a gazdáé, a keresztező hasonló egy emberéhez, a kít a kutya már gyakrabban keresett;

így tehát könnyen megmagyarázható, hogy az állatnak a maga álláspontjából azon képzelete van, a keresett nyom nem az ellenséges. Vagy pedig az is meglehet, hogy a keresett nyom tetemesen gyengébb szagú, mint a keresztező — a mi különösen akkor lehet, ha az utóbbi újabb, mint a keresett nyom. Látjuk tehát, hogy így egyszerűen «semleges» szagról tulajdonképen nem is beszélhetünk.

Legkönnyebben szerezhethetünk azonban a kutyának «semleges» szagokat, ha lehető gyakran cseréltük az egész eddigi nyommunkánál a keresendő személyeket, továbbá ha megmaradunk azon gondolatnál, hogy csak a nyomszemély léphet a kutya képzeletébe, mint ellenség és ha a most következő meg leirandó gyakorlatokra figyelmet fordítunk. A dolog természetében fekszik tehát — ez először is kiemelendő — hogy a kutya tízszer megtartja a keresendő nyomot, tehát nem csinál hibát, de a tizenegyedik esetben átvált. Az utóbbi esetben a keresztező személy szaga volt reá nézve «helyesebb». A valóságban azon körülmény jön segítségünkre, hogy a gonosztevő izgatottság és megerőltetés következtében többnyire izzadáshoz jön és ezért egy különösen «nyomatékos» szagot hagy vissza. Másrészt el kell legyünk készülve azon tényre, hogy némely szag egymáshoz annyira hasonlít, hogy a kutya nem képes megkülönböztetni.

Két lehetőség kínálkozik, hogy a kutyával megértessük, hogy a nyomot, a melyre helyeztük megtartsa. Az egyik az élvezetérzés és kinerzés hangjának használatában áll. Azon pillanatban, midőn a kutya le akar térni, a «fúj» következik be, melyhez azonnal egy «to-ibrá» csatlakozik, mihelyt beáll az általunk akart vágy, hogy a keresett nyomot felvegye, midőn szükség esetén a porázon való húzás által segítjük a keresett nyomra.

Hogy ez keresztülvihető legyen, az oktató előtt — mint ezt hangsúlyoztuk — a keresztelési pontoknak tüzetesen ismerteknek kell lenni, valamint a keresett nyom menetének is. Egy második lehetőség az által kínálkodik, hogy a kutya által hibát csináltatunk. A kutya a keresztelő nyomot dolgozza ki s ennek akkor mindig úgy kell jelezve lenni, hogy egy oly tereprészre jöjjön, a hol további betartása lehetetlen. Így a kutyának a nemtalálás által elmegy a kedve oly nyomoktól. Ezen esetben a keresendő nyomot kezdetétől fogva még egyszer ki kell dolgoztatni és — ha szükséges — azon helyen, hol a kutya először eltért, egy «fúj»-al kell közbelépni. Hisz könnyen elgondolható, hogy a kutyára nézve a keresztelő nyom által a keresendő nyomon való munka a legváltozatosabb módon nehezíthető, akár a szélirány, akár a keresendő nyomnak különféle keresztelése egy vagy különböző személyek segítségével, akár az által, hogy a keresendő nyomot frissebb nyomok által keresztel-tetjük.

Ezen különféleségekre figyelemmel kell lenni, hogy ne állítsuk a kutyát egyszerre az összes nehézségek elé. Egyelőre csak egyidejűleg jelzett nyomokkal, tehát egykoriakkal dolgozunk és nehezítjük a teljesítményt a szélirány által és különböző keresztelésekkel egy és azután több személy által. Ha a keresendő nyomnak frissebb nyom által való keresztelését akarjuk bevezetni, megint a legkönnyebben kezdjük, úgy hogy a keresendő nyomot csak egyszer hagyjuk keresztelni.

A valóságban gyakran lehetetlen lesz lábnyomokat emberi szemmel felismerhetni. Akkor az egyetlen segédeszköz marad számunkra: a kutyának valamely a tettetéstől visszamaradt szimatot adunk. Ez után vegye aztán fel a hozzátartozó nyomot. Ezt gyakorla-

tunk részére minden körülmények között figyelenbe kell vennünk.

Először is széllel két egymás mellett futó egynemű nyomot hagyunk 2—3 méter közzel jelezni. Az egyik kísérleti személy egy tárgyat, mely szimatát hordja, visszahagy, de nem közvetlen a nyom kezdetén, hanem úgy, hogy a tárgyat az ellenkező irányba dobja, mint a hogy később menni fog. Most a kutya szimatot kap a tárgyról és a hozzátartozó nyomot — melynek kezdetét az oktátónak pontosan ismernie kell — fell kell vennie. A kutya hibái kinerzési hangok által azonnal megakadályoztatnak. Ebben az esetben a hamis nyomot *kidolgoztatni* sem ajánlatos, mivel itt nem a keresendő nyom betartásáról van szó, hanem annak felvételéről; itt a kutyának könnyebben érthetővé lesz, ha azonnal közbelépünk és a helytelen nyom felvételét kinerzésekkel kísérjük. Ezen gyakorlatot is különböző módon lehet nehezíteni.

A nyomegység begyakorlásánál a legnagyobb elővigyázattal kell eljárni; egyáltalában csak akkor kell az orrmunkával továbbhaladni, ha a kutya az egyszerűbbet már húsába és vérébe felvette. Soha se *üssünk*, ha a kutya egy más nyomot vesz fel; mert ez a kutyát ezen esetben nem a «másik» nyomra, hanem nagyon könnyen a nyomkeresésre vonatkozathatná és így munkakedvét elveszíthetné. Egy «fúj», ha a hamis nyomot veszi fel és egy «to-ibrá», ha készül felvenni a helyes nyomot, a melyre helyeztetett vagy melynek szagát adtuk neki, minden esetben elegendő. A valóságban a kutyát — ha csak valamennyire lehetséges — közvetlen a nyomra kell helyezni és csak szükség esetén kell neki szimatot adni egy visszahagyott tárgyról. Mert nagyon is könnyen eltakarja az ezen tárgyakhoz tapadó tulajdonszag (bőr, vas) az emberi tulajdonszagot, mely a birlalótól hozzátapadt.

A talajviszonyok nehezítésére fordítsuk most figyelmünket. Továbbá mindig hosszabb nyomok által kell a kutya orrát gyakorolni. Utakon és patakokon keresztül talán már jeleztük a nyomot; most utak hosszán történik ez, homokos talajon és oly helyeken keresztül, a melyeken sok ember jár. A kutyát szoktatni kell, hosszabb, járt utakon jelzett nyomokat kidolgozni. A valóságban sokszor házakban fognak a nyomok végződni. Ezen körülménnyel is kell számolni. De különös elővigyázattal kell e mellett eljárni; mert mihelyt a nyomot gyakrabban hagyjuk házakban végződni, azon nagy veszély forog fenn, hogy mindjárt más érzékek működnek közre. A kutyát azután igen könnyen vonzza minden ház, melyet távolról észrevesz, valósággal maga felé. Itt tehát megint a szem és az az által közvetített érzéki benyomás működik közre, a mely a kutyának ezt mondja: «Itt lehet a keresett elbújva!» Ugyanazon megfigyelést fogjuk tenni, ha a nyomot többször egymás után patakokon és folyókon keresztül fogjuk jelezni. A kutya ezután át fog úszni, akkor is, ha a nyom szorosan a part mentén jeleztetett. Nagy hátrány keletkezhetik abból is, ha gyakran mászatjuk fákra a kísérleti személyt. Nagyon könnyen hozzászokik a kutya, hogy az orr helyett a szemet használja. Mindenütt, hol egy bizonyos helyiség csábíthatja a kutyát, csak kivételesen kell gyakorolni, hogy orra helyett más érzékeket is használjon. Nőket a nyommunka kezdetén nem kellene alkalmazni, mivel a női ruhák által visszahagyott nyom túlságos szélesen mutatkozik a kutyának.

Fontos — mint e szakasz elején már kiemeltük — mindig felismerhetővé tétetni a nyom kezdetét vagy egy visszahagyott tárgy által vagy azzal, hogy a nyom a terepnek egészen határozott jeleinél kezdődik. Mihelyt azonban a kutya egy bizonyos magaslaton van,

melyen persze csak a gyakorlat által tartható meg, a vezetőnek is inkább kell a valósághoz alkalmazkodni és magának is megtanulni, lábnyomokat találni vagy a kutya által találtatni. Feltétlenül szükséges egy harmadik által maga-magának feladatokat szabtatni. Eddig a nyom irányát és menetét mindig tudtuk, most — midőn a kutya dolgozni tud — úgy mint ez a valóságban is történik, benne egyedül kell megbízni. A leczkeadónak magának azonban a nyom menetét mindig ismerni kell, hogy közbeléphessen, mihelyt a nyomtól eltérések fordulnak elő. A leczkeadó azonban ne lépjen mindig azon pillanatban közbe, midőn a kutya letér. Sokszor az állat magától is ismét megtalálja a nyomot. Épen azon gyakorlatok fontosak a legnagyobb mértékben, melyeknél az oktató a nyomot nem ismeri, mivel most minden — még öntudatlan — segély is ki van kapcsolva a kutya részére, segély természetesen csak oly értelemben, a mennyiben a nyom betartására vonatkozik. Az oktátónak itt is közbe kell lépni, mihelyt a kutya nem egyedül orrával dolgozik. Rögtön megtudja és a kutya magatartásán észreveszi, hogy a kutya a nyomot betartja-e vagy elveszítette.

Ha eddig csak friss nyomokkal dolgoztunk, most azon követelmény lép elénk, hogy régi nyomok kidolgozására helyezzünk nagy súlyt. Azon egyszerű okból, mivel a valóság a kutya orrát nagyon is gyakran állítja ezen feladat elé. A nyomoknak «melegek»-re és «hidegek»-re fölosztásán bizonyára azon vélemény alapul, hogy az előbbi — miután frissebb — erősebben illatozik mint a régi, vagyis a hideg. Ez azonban nem áll mindig; mert egy régi nyom bizonyos körülmények között erősebb szagot terjeszthet, mint egy újabb, mivel talajviszonyok, időjárás befolyások és a szag egyénisége e mellett közrejátszanak. (Izzadó láb.)

A «Prometheus» (időszaki lap) egy cikkéből «Az emberi test szagáról» a következő részletezéseket veszem ki erre vonatkozólag:

«Minden ember egy különös, reá nézve sajátos, többé-kevésbé erősen kifejezett szagot terjeszt, mely más emberek szagától világosan egy kutya orrának különösen világosan különbözik, habár közöttünk ezen szagot túlnyomó sokan a legtöbb esetben észre sem veszik és más emberek szagától megkülönböztetni nem is tudják. Vannak azonban különösen jól képzett szaglási érzékkel bíró emberek, kik erre képesek. A testszag *okaiul* az izzadság és a bőr kipárolgásai tekintendők; a mint ezek érzéki és lelki benyomások alatt erősebben vagy kevésbé erősen lépnek fel (megerőltető izomműködés, izzasztó mérgek, magas testhőfok, félelmi izzadás stb.) úgy változtatja a testszag is szívósságát. A napszak, az általános hangulat, az idegrendszer állapota és sokféle életszokás is befolyásolhatják a testszagot. A *hajszin* szerint is különböző lehet a testszag, — vagy talán a haj maga az, mely színe szerint egy sajátos szagot okoz és ez által a testszagot befolyásolja? Mindkét nembeli vöröshajúaknál a testszag különösen erősen lépne fel, és dr. Galopin, a ki az emberi test szaga irányában beható kutatásokat végzett, azt állítja, hogy pl. szőke hajú nők gyakran egy könnyű ambra- vagy mosuszagot terjesztenek, míg a barnahajúaknál az ibolyaszag egy neme túlnyomó, mely hiszterikus személyeknél is gyakran észlelhető lenne. Miután a testszag forrását a bőr kipárolgásában kell keresni, azért azt természetesen bizonyos betegségek is befolyásolják így pl. az aszkór már nagyon korai stádiumában sokszor a testszag által felismerhető. A többnyire rossz kigőzölgések más betegségeknel is ismeretesek, mivel sokszor oly erősen lépnek fel, hogy még kevésbé

finom orr által is észrevehető. Az egyén testszaga mellett, mely csak különösen képzett szaglási érzék által ismerhető fel, még egy testszagot kell megkülönböztetnünk, a mely egy *faji sajátosságot* képez és oly erősen jut kifejezésre, hogy meglehetősen általánosan észlelhető. A fehérnek a néger testszaga, mely a kecskében szagára emlékeztet, valamint a mongoloké és mulattoké nagyon kellemetlen és fordítva gyakran állítják négernek és khinaiak, hogy az európaiak egy üres hullaszagot árasztanak. A japánok sem kedvelik a fehérek, különösen a fehér nők szagát».

Ezen részletezésekből egész világosan kitűnik, hogy tulajdonképen csak a kutyaorr szólhat «meleg» vagy «hideg» nyomról. Mi emberek nem is vagyunk azon helyzetben, hogy megállapíthassuk, vajjon egy régi, tehát «hideg» nyom erősebb-e, mint egy friss, tehát «meleg» nyom. Mivel meleg nyomnál erős szagú, hideg nyomnál gyenge illatú nyomot várunk, ebből tévedés keletkezik, mely teljesen elfeledi, hogy a kutya teljesítményei nem mindig kizárólag orrától vagy kizárólag a nyom régiességétől függnek, hanem nagyrészt az emberi szag egyéniességétől. Mi emberek csupán azon helyzetben vagyunk, hogy egy nyom régiségét megjelöljük, tehát friss vagy régi nyomokról beszélhetünk a nélkül, hogy ezzel egyszersmind megjelölhetnénk, *milyen* egy szagnak az *erőssége*.

Az eddig gyűjtött tapasztalatok megtanítottak bennünket, hogy még jó talajviszonyok mellett is a kutyaorr részére egy 48 órásnál régibb nyom a legtöbb esetben nem áraszt elegendő szagot. Túlzásoktól ezen a téren nem lehet elég szorgosan inteni! Gondoljuk meg, hogy a rendőrkutya sokkal nehezebb orrfeladat elé van állítva, mint a vadászkutya. Ennek egy meghatározott vad sokkal erősebb szagát kell követnie, egy szagot, a melyet sokszor a vérzés tetemesen erősbbít és a

mely nagyjából egy oly terepen keresztül vezet, mely az orr-munka részére a legjobb talajviszonyokkal rendelkezik. A rendőr-kutyának azonban gyakran a legrosszabb talajviszonyok mellett emberi és sokkal kevésbé illatozó szagokat, ezenfelül még egy bizonyos emberi *külön szagot* kell megkülönböztetni.

A gyakorlatokat régi nyomokon, jó talajviszonyokkal bíró terepen kezdjük meg. Kiválóan fontos, hogy az oktató vagy a lezkeadó a nyom egész menetét ismerje, hogy szükség esetén közbeléphessen. Miután a kísérleti személy nem állhat órák hosszát a nyom végén, azért a munka kezdetén egy más úton, a nélkül, hogy a régi nyomot megközelítené, a megállapított idő után megint odamegy a nyom végére, melyet mindig széllel kellene jelezni. A kutyának t. i. a gyakorlatoknál a keresettet mindig meg kell találni és meg kell őt ugatni; máskülönben elveszítené a kedvét a kereséshez. Azon esetek, midőn nem talál, a valóságnak maradnak fenntartva és a gyakorlatok által — midőn úgyis mindig talál megint kitörültenek a kutya emlékezetéből. Ne képzeljük tehát talán, hogy a kutya tudja, vajjon «gyakorol»-e vagy «valóban keres». Az embernek kell azonban vele «gyakorolni» és őt találni hagyni, hogy a valóságban mindig «keressen».

Ha a kutya régi nyomoknál soha sem találna, azon képeletet kapná, hogy *csak* friss nyomok, tehát rendszeren csak erősen illatozó nyomok vezetnek a keresetthez. A következő az lenne, hogy a gyengén illatozókra nem fordítana figyelmet. Mivel azonban épen a gyengén illatozó, tehát nagyobbára régi nyomok alkotják a valóságban a szabályt, a kiképzett kutyákat csak kivételképen kellene gyakorlat céljából friss nyomokon dolgoztatni, részükre azonban régi nyomok kidolgozását szokássá tenni.

B) A szabadkeresés.

Néha fennáll a lehetőség, hogy a friss tett elkövetése után menekülő gonosztevőt utólérheti a kutya, midőn a kutyát a szökevény nyomára helyezzük, mely nyomot már most a szabadon bocsátott kutya gyors menetütemben dolgozza ki. Természetesen nem választhatnak el mértföldek a gonosztevőtől; mert ebben az esetben nem is lennének azon helyzetben, hogy a kutyát futásában követhessük. Azon feltevésben kell tehát lennünk, hogy a kutya megugatását még halljuk, hogy lehető gyorsan kövessük a hangot. Először is jegyezzük meg, hogy a kutyát mindig nyakörv és mellhám nélkül kell a szabadkeresésre küldeni, elkerülendő azt, hogy valahol megakadjon.

Ne hagyjuk a kutyánál a szabadkeresést szokássá válni, mivel az által — a nélkül, hogy a szíj kényszerében lenne, — nagyon is könnyen futó lenne és nem pontos keresésre csábíthatnák. Előrelátással mindig úgy kell a nyomot ívekben és szögekben jeleztetni, hogy legkevésbé se képzelhesse az irányt, hogy hol végződik a nyom és ezért kényszerítve legyen mindig talaj-szimattal találni. A mi a megállítást, megugatást tekintetében a szabadkeresésnél figyelembe veendő, már az A—3. szakaszban felemlítettük.

Egyebekben ugyanazon szempontok mérvadók, mint a keresésnél. Ennek megfelelően ugyanazon hangok és mozdulatok használandók, mint ott. A szabadkeresésnél gyakrabban fordul elő, mint a szíjjon, hogy a póráz által nem akadályozott kutya a nyomon túlcsap és azt elveszíti. Ne lépünk azonban a kutya minden letérésénél közbe! Ha a szíjjon jól képeztük, akkor majdnem mindig ismét fel fogja venni a nyom szagát, melyre helyezve lett.

C) Az elvesztett keresése.

Hangjel: «Ferlo-oren». (Elveszett.)

Mint a keresés a kifürkészéssel, úgy áll az elvesztett fürkészése az elvesztett keresésével szemben. Míg a kutya az elvesztett fürkészesénél nyom használata nélkül találja meg a tárgyat, ezt most a nyom segítségével kell megtalálni tanulnia és pedig a nélkül, hogy annak szagáról letérne. A mint épen a valóság megköveteli, tárgyakat, elvesztettet fürkésztetni vagy elvesztettet kerestetni fogunk. Egy olyan helyen például, a hol sok személy járt össze-vissza, nem lehet az elvesztett tárgyat az elvesztő nyomán kerestetni; ez csak kifürkészés által lesz lehetséges. Ugyanez forog fenn, valahányszor a tárgy eldobatott vagy valamely körülmények által a nyomról elkerült. Tehát mindenütt azon helyen elvesztettet — fürkésztetünk, a hol a tárgy megtalálása a nyom szagán nem lehetséges vagy nem volt lehetséges.

A valóságban a legkevesebb esetben fog az elvesztett keresése célhoz vezetni, egyrészt mivel elvesztett tárgyak nagyobbára nem a nyom párákörében feküsznek, másrészt, mert nagyobbára ott vész el valami, a hol már sokszorosán kereszteződnek a nyomok. Ennek daczára egészen különös jelentőséggel bír az elvesztett keresése gyakorlati célokra, mivel a kutyát a nyomok kidolgozásában továbbképezi és tökéletesbbíti. A keresésnél a kutya azon tapasztalatot szerezte, hogy mindig találnia kellett, hacsak a nyom menetét betartotta. A szag, melyet a keresendő személyek árasztanak, oly erős, hogy a kutya azt «túl nem szagolhatja», hacsak — mint jeleztük — betartja a nyom menetét.

Egy csapásra megváltozik azonban a kép, mihelyt tárgyak, talán épen kicsiny tárgyak, melyek sokkal

gyengébb illatot árasztanak, mint az ember, a nyomon feküsznek valahol. Most talán *egy* vágta ugrásnak vagy egy sarok elmulasztott kidolgozásának az a következménye, hogy a tárgyat a kutya «túlszagolja». Azért rá kell szorítani a kutyát, hogy az elvesztett keresésénél orrát gondosabban használja, mint a keresésnél. Ez a körülmény a kutya kiképzésénél a nyommunkában előnyünkre van. Az elvesztett keresésének gyakorlatánál észlelni fogjuk, hogy a kutya a nyommunka kivételében tényleg haladást csinál; oly körülmény ez, mely megint a keresés javára esik. Persze épen úgy, mint a keresésnél, már elejétől arra kell törekednünk, hogy a kutyát orra egyedüli használatára és pedig talaj-szimatra szorítsuk.

Törekvésünknek továbbá oda kell irányulni, hogy a kutyát az elvesztett keresésénél úgy beoktassuk, hogy épen úgy, mint a keresésnél, egy pillanatig se veszítse a nyom szagát az orrából. Ehhez csatlakoznék a további követelmény: hogy a keresendő tárgyak mindig a *nyomon*, legfeljebb oldalszeleknél valamivel a nyom felett feküdjenek; mert másként nem találhatná meg a mindig a nyommal dolgozó kutya. Ezen követelményt azért kell fenntartani, mert különben azon veszélyben lennénk, hogy az állat biztos nyommunkájának sírját ássuk, ha az elvesztett keresésénél a tárgy nem a nyom párákörében feküdnék s következőleg a kutya — hogy találjon — kényszerülve lenne a nyom szagáról eltérni. A kutyába bele kell hatolni annak, hogy neki az «ápport» fürkésztést és találatst jelent nyom nélkül, viszont a «ferlo-oren» keresést és találatst közvetít a nyom szagára. Hagyjuk azután a kutyát a valóságban a nyomon keresni s ha nem talál, próbáljuk meg fürkésztés által elérni szándékunkat. Tartsuk a kutyának mindig e két különbséget élesen eléje, a mi pedig csak a gyakorlatnál használt érzéki

henyomások által lehetséges, tehát nem csupán a különböző hangjelek által.

Az oktatásnál az elveszett kereséséhez, épen úgy, mint a keresésnél történt, először is oly terepet használunk, a mely az orrmunka részére nehézségeket nem nyújt. Az, a mit a XX. A) és B) szakaszokban a szélirány befolyásáról mondtunk, az elveszett keresésre nézve is érvényes. Az utóbbi gyakorlatot csak akkor kezdhetjük, ha a kutya biztos hozó lett. Ezen előfeltétel alatt azonban az elveszett keresését czél-szerűen csak akkor kezdhetjük, ha a kutya a keresésnél megtanulta a nyomokat kidolgozni. Ezen esetben mint egyetlen újdonság jönne hozzá az állat részére: a nyomon tárgyat keresni, találni és felvenni, tehát csupán egy kapcsolat az eddig tanulthoz. Az eddig oly gyakran hallott vélemény, hogy a kutya keresése idegen nyomon valami nehezebb lenne, mint a gazdájáén, nem is ébred többé fel bennünk, mivel a kutya már a legnagyobb buzgalommal keresett idegen nyomon. A keresésnél a nyomot mint azon eszközt ismerte meg, mely őt az emberhez vezeti.

Azon különbség, hogy már most az oktató maga vagy valamely idegen jelzi a nyomot az *elveszett keresés*hez, a kutya részére abban áll, hogy az előbbi esetben azonnal azt képzei, hogy nem gazdáját magát keresi, mert hisz az oktató mindig testén ad az állatnak szimatot. Ha ellenben az elveszett kereséséhez a nyomot egy idegen jelzi és a kutyának nem annak testén, hanem talán egy visszahagyott tárgyon vagy magán a nyomon adunk szimatot, akkor az első időben könnyen előfordulhat, hogy a kutya egy idegen nyom szagánál, a keresési gyakorlatok benyomása alatt ezt képzei: egy embert kell keresni. Mivel a kutyára nézve ezen cselekvés mindig az érdekesebb marad, ezen feltevésben különösen akkor fog neki-

rohanni, ha póráz nélkül dolgozik és túlszagolja a nyomon fekvő tárgyat.

Hogy a kutyának azon különbséget, hogy vajjon egy ember vagy egy tárgy keresendő-e, egészen érzékszerűvé tegyük, először is különbségeket kell teremtenünk a használandó hangjelek tekintetében a keresés és elveszettkeresés között. Míg a keresésnél egy magas hangon mondott «szuu»-t hangoztattunk, azon pillanatban, midőn a kutyát az elveszettkereséshez a nyomra helyezzük, egy mélyen kiejtett «ferlo-oren»-t használunk. De a mozdulatokat illetőleg is érzékszerű különbségeket kell alkalmazni. A keresésnél a kutya orrát «szuu» mellett a «nyomra» szorítottuk; az elveszettkeresésnél hajlott állásban a kutya mellett állva, «ferlo-oren»-t mondva egy odamutató karmozdulatot csinálunk a nyom felé, míg kezünk szorosán a föld felett, a nyom irányába csúszik. Ezen különbségek által a kutya a mozdulatokban pontosan észlelni tanulja, hogy ember vagy tárgy keresendő. Ez különösen kezdetben szükséges, midőn a kutya — melynek nagyobb szenvedélye rejlik abban, hogy embert keresen — könnyen hajlik arra, hogy ember keresését képzei el, mihelyt ugyanazon mozdulatokat használjuk, mint a keresésnél. Továbbá a kutyát azon képzelethez segítjük, hogy egy tárgyat keresen, ha kezdetben mindig annak testén, a ki valamit elveszített, vagy az elveszettkereséshez a nyomra tett, adunk szimatot.

Czél-szerűen mindig ívben kell a nyomot jeleztetni, hogy az oda- és visszamenésből ne keletkezzék kettős nyom, mely erős szaga által a kutyának a nyomunkát, valamint a találást is rendkívül megkönnyebbitené. Ha t. i. a nyomjelző egyenesen oda- és visszamegy és a tárgyat mindig a nyom végére teszi, akkor a kutya kitapasztalja, hogy a tárgy mindig ott fekszik, a hol a nyom végződik; neki tehát csak futólag kell

a nyom menetét követni és mindig ott fog találni, hol a nyom szaga megszűnik. Ebben az esetben tehát nincs is rá szüksége, hogy magát a nyomot gondosan kidolgozza. Ezt a fogást azután vizsgálknál gyakran alkalmazzák is, a nélkül, hogy a nézők e kis csalást észrevennék. Hogy az állatot a nyom gondos kidolgozására bírjuk, mint mondtuk, a nyomot mindig ívben jelezetjük, később szögekben és négyszögben és a tárgyat soha a nyom végén, hanem valahol a nyomon, a távolságokat gyakran változtatva tétetjük le, hogy a kutya mindig bizonytalan legyen abban, mily távolságban fogja a tárgyat megtalálni. Továbbá szigorúan óvakodjunk attól, hogy a kutya lássa, miként megyünk a nyomon: mert igen könnyen működik közre ezen esetben a szem is. Akkor gyakran a nyomjelző mozdulatain látja, hogy hova tette ez a tárgyat.

Ha oly módon gyakorolunk, hogy egy vonalon, melyen épen a pórázon levő kutyával végimentünk, általa észrevétlenül elejtett tárgyat kerestetünk, legyünk tisztában azzal, hogy az állatnak a bejárt vonal emlékezetében van és nem kizárólag az orrával keres, a mi különösen akkor lesz jelentőssé, ha egy úton mentünk vele. Ez az út már most inkább lesz útmutató a kutyára nézve mint a nyom. A valóságban természetesen gyakran fog előfordulni, hogy épen utakon kell elveszettet kerestetni. Mielőtt azonban ezt gyakorolnánk, az orr kizárólagos használata kell hogy szokásává váljék a kutyának az elveszett keresésénél.

Kérem az olvasót, nézze meg a 15. ábrát. A) legyen a kiindulási pontja a nyomjelzőnek, a ki E)-ig ment. Valamely tetszés szerinti helyen feküdnék a tárgy. Mivel most a valóságban a nyomot többnyire hátrafelé kell kidolgoztatni, midőn elveszett tárgyak kerestet-

nek, akkor a kutyával E-re megyünk és ott helyezzük őt a nyom szagára. Magától érthetően A-nál is a nyomra helyezhetjük a kutyát, de akkor arról kell gondoskodnunk, hogy a nyomjelző az ívet E) alatt befejezve, visszatérjen a kiindulási ponthoz. Mert soha sem szabad az elveszett keresésénél a nyomjelzőnek a nyomon megállani, hogy a kutya — ha a tárgyat túlhaladva az egész nyomot kidolgozza — a nyomjelzőre bukkanjon. Mert a kutyát rendkívül elterelné és ártana a nyugodt keresésnek, ha az elveszettkeresésnél, tehát a «ferlo-oren» felhangzásánál azon embert találná a nyomon, a ki ennek szagával bír.

Gyakorlatainkat kezdetben a szíjjon levő kutyával fogjuk kezdeni. Az oktató maga megy vagy valaki által egy egész rövid nyomot jelezet széllel, a kutyának a nyomjelző kezén vagy csizmáján szimatot ad és a megbeszélte mozdulatok és a «ferlo-oren» egyidejű kimondása mellett a nyom szagára helyezi. A kutya, a keresésből a nyom azonnali felvételéhez szoktatva, a legtöbb esetben követni fogja ennek szagát. Most már pontosan figyelünk arra, hogyan viselkedik, ha a nyomon fekvő tárgyat észreveszi. Ha felveszi, a hogy a «hozásból» megszokta, akkor az élvezet-érzés hangja következik, ha ezt nem teszi, akkor azon pillanatban, midőn magatartása felismerhetővé teszi, hogy a tárgyat észrevette, felhangzik a segédjelként használt «ápport», a mely őt minden körülmények között felvételre készíti. Soha sem szabad azonban ezt a jelt az elveszettkeresés *kezdetén* adni, hanem csak akkor, ha a kutya a tárgyat, daczára annak, hogy észrevette, fel nem veszi. A segédjel tehát egészen rövid idő múlva elesik és többé sohasem hangzik fel az elveszettkeresésnél.

Hogy vajjon a kutyából jó elveszettkereső lesz-e, orra mellett és annak rendszeres iskolázása mellett a

nyom számára, mindenek előtt attól függ, hogy jó *hozó-e*. Sok kutyánál fogjuk azt tapasztalni, hogy az elveszettkeresést nem ugyanolyan kedvvel végzi, mint a keresést. Hisz az könnyen is magyarázható meg, mivel bennük a keresésnél uralkodó képzeletek természetüknek inkább megfelelnek. Soha se alkalmazzunk azonban tetteleges erőszakot, pl. ütést, hogy «javulást» érzünk el. Ez nagyon hamar megboszulná magát. Ha a kutyát hosszabb időn keresztül pórázon dolgoztatjuk, már olyan kényszerben van, hogy egy «fúj» vagy «to-ibrá»-nak meglesz a kívánt hatása. Hagyjunk előbb egészen rövid nyomokat jelezni és csak akkor meghosszabbítani, ha a kutya a gyakorlatban már nem lát többé semmi szokatlant. Épen úgy kell tehát felépíteni, mint a keresésnél. Több mint 3—4 nyomot soha se hagyjunk egymásután kidolgozni. A kutyának sokszor fejében fog motoszkálni a *keresés*, különösen akkor, ha a nyomjelző szemei előtt tünt el és többé nem tért vissza a kiindulási ponthoz. Akkor nyugtassuk meg «lánkáám»-mal a póráz egy visszahúzása mellett (lásd VI. szakaszt); továbbá néha jó mélyen kimondott «ferlo-oren»-nel.

Mihelyt arra térünk át, hogy a kutya póráz nélkül keressen, a mi végre az elveszettkeresésnél majdnem szabálylá lesz, akkor figyeljünk arra, hogy a munka ne váljon igen sietőssé. Sokszor fog eleinte a póráz nélküli elveszettkeresésnél előfordulni, hogy a kutya a tárgyat túlszagolja. Hagyjuk ezen esetben a nyomot egészen végig kidolgozni, ne hívjuk tehát el, ha a kutya a nyom mellett elhaladt, a nélkül hogy észrevenné.

Figyeljük őt meg! Sokszor visszafelé menet azonnal ki fogja dolgozni a nyomot. Ha nem, akkor fűtyüljük őt szeretetteljesen magunkhoz (tehát csak akkor, ha az egész nyom ki van dolgozva) és helyez-

zük még egyszer a nyomra. Nem sokára megtanulja, hogy csak akkor találhat, ha a nyomot egész pontosan kidolgozza. Mivel a felsorolt okokból a tárgyat mindig a nyomra helyezzük, a kutya a legtöbb esetben találni fog.

Azonban gyakran *nem találhat* a nyomot pontosan betartó kutya, p. o.: ha a tárgy oldalszél mellett egy talajemelkedés (vakondtúrás) mögött fekszik vagy a szélnek valamely forgó mozgása következtében a szag, az oldalszeleknél a nyom mellett dolgozó kutyától távol tartatik. Itt egynémely érdekes megfigyelést lehet tenni a szélviszonyok tekintetében. A legnagyobb hiba lenne a kutyának — ha nem talált — valamely kínéréseket okozni. Ha ezt tennék, akkor azonnal kézbokrossá lenne, mert verésre várna, ha a tárgyat nem találja. A vágy, hogy ezen veszélyből meneküljön, az oktató magatartása szerint kisebb vagy nagyobb, de mindig jelen volna, úgy hogy a kutya egy napon megugrik s egyáltalában nem tér vissza az oktatóhoz.

Ha a kutya többszöri póráznélküli kidolgozás után nem talált, hívjuk mindig és állandóan egész barátságosan magunkhoz és hagyjuk őt pórázon kidolgozni a nyomot, a mellett mindjárt azon a helyen, a hol a tárgy fekszik, meggyőződve, hogy volt-e lehetőség, — a szél- és talajviszonyokhoz képest — hogy a kutya a nyom folytonos betartása mellett nem talált. Vegyük tekintetbe továbbá azt, a mit a keresésnél és a szabadkeresésnél a kutyának a nyomtól való látszólagos eltéréséről mondtunk. Hosszabb nyomoknál kövesük eleinte a kutyát némi távolságban, koronként «ferlo-oren» és a kedvhangot mondvá. A talajtól szín által elüto tárgyakat csak kivételesen kerestessünk. Elásott tárgy feltalálása addig nem okoz a kutyának nehézséget, sőt ellenkezőleg könnyebb találást,

míg a tárgyat kézzel vagy lábbal kapartuk be, mivel az emberi szag azon helyen, hol ez történt, még jóval erősebb. Ha a tárgyakat ásóval ásták el, az illető hely bőven van lábnyomoktól körülvéve. Az tehát csak valami új dolog, de nem nehéz a kutyára nézve, ha bizonyos körülmények között tárgyakat ki kell kaparnia, hogy felvehesse őket.

XXI.

A VÍZMUNKA.

Olyan kutyák, melyek már természetüknél fogva félnek a víztől, alig akadnak; legfeljebb, ha valamely betegség az oka. Szív bajok p. o.: szorongást okozhatnak a vízben. Víztől félénkké a kutya nagyobbára hibás bánásmód következtében lesz. Nem szabad erőszakot alkalmazni, úgy szól az első szabály. Iszonyú félelmet kapna a kutya a víztől, ha beletaszítanak vagy beledobnák.

Egy jó meleg nyári nap a legjobb alkalmat nyújtja, hogy a vízhez szoktassuk. Akkor a forróság a hűsítő nedvbe kerget. Eleinte lehetőleg csak álló és sekély vizet keressünk fel, hol a kutya a lábaival a feneket érheti, enyhén eső partok is alkalmasak. Jól hat, ha az oktató előre lép a vízbe. Egy másik kutya, mely már a vízbe megy, szintén jó szolgálatokat tesz, ha a tanulóval jól fér össze.

Előbb csak a sekély vízben lubiczkoljon. Az oktató nem mint előljáró áll mellette, hanem mint állatbarát figyelő. Fontos a vízben való tartózkodás idejét kezdetben rövidre szabni; fontos továbbá, a vízi munka után a kutyának kiadós *szabad* mozgásra alkalmat adni, őt tehát soha azonnal pórázra venni. Otthon a még esetleg nedves kutyát alaposan szárazra kell dörzsölni és neki egy teljesen léghuzatmentes fekhe-

lyet adni; máskülönben igen könnyen keletkezhetnek könnyű hülések.

Egy néhány ismétlés után a legtöbb kutya forró időben magától megy a hűsítő vízbe. Hogy a mélyebb vízhez szoktassuk őket és így úszásra bírjuk, különféle lehetőségek vannak. Ne ragaszkodjunk ahhoz: ma kell a kutyának úszni; legyünk megelégedve azzal, ha csak egy kissé mélyebben megy a vízbe, mint a multkori gyakorlatnál, Ki lehet p. o.: a kutyának hozókedvét használni. Egy másik befolyás: egy csónakban kivezünk a parttól a kutyát visszahagyva, vagy még jobban két kutyát, melyek közül az egyik már úszni tud. Vagy egy széles ároknak tulsó oldalára megyünk, melyet a kutya nem tud átugrani és egy segéd által tartatjuk. Mindkét esetben azután magunkhoz csaljuk.

A kutya először nem fog nyugodtan úszni, «kapál». A mellső lábak nagyobbára a vízre csapkodnak, a helyett hogy abban eveznének. Ezen ügyetlen, még félénkséggel egybekötött úzás által igen sok erő használódik el. Kezdőleges ügyetlenségében a kutya sok izmot hagy közreműködni, melyek biztos úzásnál pi-hennének.

Épen úgy mint, az ember, ha úszni tanul! Így a vízimunka eleinte nagyon fárasztóan hat. Azért az első úzásai kísérleteket csak egész rövid ideig végeztetjük, lehetőleg mindig álló vízben. Csak ha a kutya már teljesen biztosan és nyugodtan úszik, a mellső lábak tehát nem kerülnek a víz fölé, kezdünk rendszeresen tárgyakat hozatni a vízből.

Azután kezdődhetik a munka a vízibákkal. Úgy kell oktatni, hogy a kutya annak felső karját ragadja meg. Ezt legkönnyebben úgy érjük el, ha a felső kart kényelmes megragadásra rendezzük be, talán zsinegek által a karokat mozgathatókká is tesszük. Előbb sekély

vízben gyakorolunk; a kutya természetesen a bábót csak addig húzhatja, míg az fenékre jut.

Végre egy segéddel is kell gyakorolni, a ki magát «kimenteni» hagyja. A kutya akár valami tárgyat, a bábót, akár egy embert hoz a vízből: a hangjel természetesen marad «áport!»

XXII.

ZÁRSZÓ.

Mint «állat-ellenségek» lesznek azok rövidesen le tárgyálva, a kik «elvitatják, hogy a magasabb állatok erkölcsi képzeletekre képesítve vannak, vagy hogy azok cselekvéseinek erkölcsi jelentősége lehetne». (Gräser Rust «Az állatok képzeleteiről»). Ennek következtében engem ezen «állat-ellenségek» közé kellene számítani. Ennek ellenében fölemlítem, hogy én fiatal korom óta nagy állatbarát voltam és mindig mindenféle állatsereglettel vettem magamat körül; azok sajátosságait megfigyelni mindig nagy kedvem volt és van ma is. Azon naplóban, melyet anyám vezetett rólam, olvasom: «Feltűnő volt rajta a nagy érdeklődés is, melyet már a gyermekcipőben kis állatkák iránt mutatott. Rovarokat, legyeket s egyebeket addig és oly következetesen szemlélt, hogy bennünket sokszor csodálatba ejtett. Néha ez izék oly kicsinyek voltak, hogy alig láthattam, míg ő tele a legfeszültebb figyelemmel követett minden mozdulatot. Midőn kissé idősebb lett, sokszor, ki tudja milyen hosszasan, feküdt a földön és megfigyelt bogarakat és hernyókat». A természetnek és teremtményeinek nagy szeretete egész életemen keresztül megmaradt bennem.

Mindig kutyák voltak körülöttem s azokkal — túlzás nélkül — úgy bántam, mint magamszőrűekkel. Egy vándorlás erdőn-mezőn keresztül kutya nélkül,

nekem csak félélvezet, Daczára az állati cselekvések tartós megfigyelésének vagy talán épen azért, sohasem jöttem azon következtetésekhez, melyek az állatot emberesítik és neki gondolatokat, érzéseket és képességeket tulajdonítanak, melyekről gyermekes lelke, mit sem tud. És mivel az állat természetes, egészséges önzésére építettem, azért «értettek meg» kutyáim mindig jól, azért szerettek engem, a ki egész önzésüket magamra állítottam be.

Talán szolgálhatok a nyájas olvasónak egy kis bizonyítékkal. Az 1908. évi július hó végén Saarbrückenben megtartott rendőrkutya-vizsgánál egy kutyát veztettem elő. Clausen, szolgálaton kívüli százados, régi kutyabarát és ismerő, ki a vizsgánál jelen volt, elővezetésem benyomásáról a «Deutsche Tageszeitung»-ban így nyilatkozott: «habár ezen vázolatok nincsenek hivatva tudósítás jellegét viselni, nem akarnám felemlítés nélkül hagyni, hogy Most, saarbrückeni kir. rendőrbiztos teljesen mintaszerű alakban vezetett elő egy Dobermannpincset, mely még a legtapasztaltabb idomítók előtt is, mint mintamutatvány tűnt fel. *Itt meg volt oldva a probléma, a mely így szól: Úr és kutya a legteljesebb egybehangzásban, egy akarat lelkesítette mindkettőt és meglátszott a még fiatal kutyán, hogy milyen örömmel teljesítette kötelességét.*» Meg van tehát az a látszat, mintha kutyám engemet tökéletesen megértett volna. Nem engedí ez meg azt az ellenkövetkeztetést, hogy minden esetre nekem kellett az állatot megérteni, hogy egyáltalában azon helyzetben legyek, hogy magamat vele megértessem?

És végre egy kérdés: Elveszünk az állati állattól egyáltalában valamit, ha csak *saját* előnye lehet szemében? A kinek kevese van, attól keveset is fogunk követelni. Az állatokhoz való szeretet megmarad bennünk azért, mert nem tudják mit cselekesznek...

TARTALOM.

	<i>Lap</i>
A fordító észrevételei	3
I. Az idomításról	5
II. Az idomítás lélektanához	11
III. Az ember és a kutya közti megértés	22
IV. Az idomítás gyakorlathoz	41
A) Általános dolgok	41
B) A gyakorlatok beosztása	47
V. Valamely cselekvés folytatására vagy abbanhagyására való behatás hangjelek által	54
VI. A menetnem gyorsítására és lassítására való befolyás	59
VII. A pórázvezetés	61
VIII. Szabadon követés láb mellett	71
IX. Az előrefutás	74
X. Az ugrás	77
XI. A leülés	81
XII. A lefekvés és «hozzám»-jövés	83
A) A lefekvés	84
B) «Hozzám»-jövés	95
XIII. Hangadás jelre	97
XIV. A hozás	117
XV. Tárgyak megőrzése	146
XVI. Az élelem megtagadása	152
XVII. A fürkésző munka	160
A) Megállítás, kifürkészés és a munka az emberen	160
B) Az elveszett fürkészése	195
XVIII. Lövés-szilárdság	199
XIX. Bot- és ütés-szilárdság	204
XX. Munka a nyomon	206
A) A keresés	206
B) A szabadkeresés	253
C) Az elvesztett keresése	254
XXI. A vízmunka	263
XXII. Zárzó	266